

MUKAYESELİ HUKUK VE YARGI KARARLARI IŞIĞINDA ELEKTRONİK TEBLİGATIN YAPILMIŞ SAYILDIĞI TARİH

Doç. Dr. Hakan ALBAYRAK*

Öz

Elektronik tebligatın yapılmış sayılacağı tarihe ilişkin doktrinde ve uygulamada tartışmalar bulun-maktadır. Bu tartışmaların çözümünde, tebligata ilişkin kuralların niteliği ve önemi değerlendirilmelidir. Çünkü, tebligat, ilgililerin haklarının korunması için hukuki güvencelerin, temel hakların ve ilkelerin sağlanmasına aracılık etmektedir. Elektronik tebligatın tebliğ tarihine ilişkin mevzuatımızda hükümler bulunmaktadır. Mevcut hükümlere ve yargı kararlarına rağmen bu konuda tartışmalar yaşanmaktadır. Çünkü elektronik tebligatın tebliğ tarihine yönelik hükümler özellikle menfaat çatışmasının yoğun olarak yaşandığı icra ve iflas hukuku alanında sorunlara neden olmaktadır. Bu çerçevede çalışmamızda, elektronik tebligat mesajının UETS üzerinden açılma anının tebliğ anı olarak kabul edilip edilemeyeceğine değinilmektedir. Ancak makalemizin asıl amacı, olan hukuk bakımından bu tebliğ anına ilişkin bu değerlendirmeler yapılırken olması gereken hukuk bakımından da görüşlerimize yer vermektir. Elektronik tebligata ilişkin tebliğ anına ilişkin olarak yabancı hukuktaki elektronik tebligat düzenlemeleri de incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Elektronik Tebligat • Tebliğ Tarihi • Delil Kaydı • Tebligatın Açılma Anı • Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi

* Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı, Adana, Türkiye | Assoc. Prof., Cukurova University, Faculty of Law, Department of Civil Procedure Enforcement - Bankruptcy Law, Adana, Turkey.

✉ hknalbayrak@hotmail.com • ORCID 0000-0001-6097-1296

✎ **Atıf Şekli** | Cite As: ALBAYRAK Hakan, "Mukayeseli Hukuk ve Yargı Kararları Işığında Elektronik Tebligatın Yapılmış Sayıldığı Tarih", *SÜHFD.*, C. 29, S. 3, 2021, s. 2414-2453.

✎ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

THE DATE THAT THE ELECTRONIC NOTIFICATION IS DEEMED TO HAVE BEEN MADE IN THE LIGHT OF COMPARATIVE LAW AND JUDICIAL DECISIONS

Abstract

There are discussions about the served date of electronic notification in doctrine and practice. In re-solving these disputes, the nature and importance of the notification rules should be considered. There are provisions in our legislation regarding the date of notification. Provisions regarding the date of notification of electronic notification cause problems especially in the field of enforcement and bankruptcy law, where conflicts of interest are intense. In our study, it is discussed whether the moment of reading the electronic notification message in UETS can be accepted as the served date of notification. In our study, it is also included electronic notification regulations in foreign law.

Key Words

Electronic Notification • The Served Date Of Electronic Notification • Incident Logging • The Read Date Of Electronic Notification • National Electronic Notification System

GİRİŞ

Hukuk düzenlerinde tebligat, ilgililerin korunması, bilgilendirilmesi ve ilgililere hukuki güvencelerin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Bu sebeple tebligatın hukuka uygun olarak gerçekleştirilmesinin, hukuki güvencelerin sağlanması ile temel hak ve özgürlüklerin tanınması yönü bulunmaktadır¹. Tebligat, ilgililerin haklarının korunması için hukuki güvencelerin, temel hakların ve ilkelerin sağlanmasına aracılık etmektedir².

Bilgi ve iletişim teknolojisinde yaşanan olağanüstü gelişmelere paralel olarak elektronik iletişimin ve internetin günlük hayatın bir parçası

¹ Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim/Üçüncü, S. Hilal, Tebligat Hukuku, 3. B., Ankara 2020, s. 20; Muşul, Timuçin, Tebligat Hukuku, 7. B., Ankara 2018, s. 565; Özbay, İbrahim/Yardımcı, Taner Emre, Tebligat Hukuku 2. B., Ankara 2020, s. 17; Akcan, Recep/Albayrak, Hakan, Tebligat Hukuku, 3. B., Ankara 2016, s. 31; Albayrak, Hakan, Tebligat Hukuku, Ankara 2021, s. 25.

² Häublein, Martin, Müller, Maximilian, Münchener Kommentar zur ZPO (MüKoZ-PO), (Herausgeber, Rauscher, Thomas, Krüger, Wolfgang), 6. Auflage, Verlag, C.H.Beck, München 2020, ZPO Art. 166, Rn. 5; Atalı/Ermenek/Üçüncü, s. 20-21; Ruhi, Canan/Ruhi, Ahmet Cemal, Tebligat Hukuku Bilgisi, 5. B., Ankara 2019, s. 19.

olması, “e-adalet” ve “elektronik tebligat” kavramlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur³. Bu çerçevede gerek yabancı hukuk düzenlerinde gerekse Türk hukukunda buna ilişkin olarak yasal düzenlemeler yapılmıştır. Elektronik tebligatın çağımızın bir gerekliliği olduğu artık şüphe götürmeyen bir husustur. Bu kurumun hukukumuzda girmesi ve uygulamasının yaygınlaşmasıyla elektronik tebligatın yapılmış sayıldığı tarih hususunda tartışmalar gündeme gelmiştir.

Tebligat Kanunu’nun 7/a maddesinin dördüncü fıkrasında elektronik tebligatın yapılmış sayılacağı tarih, “*Elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır*” şeklinde düzenlenmiştir. Ancak elektronik tebligatın yapıldığı elektronik alt yapıya ilişkin sistemde, tebligatın ulaştığı tarih ve muhatabın bu tebligatı okuduğu tarih bilgilerine yer verilmesi, uygulamada elektronik tebligatın yapılmış sayılacağı tarih hususunda farklı değerlendirmeler yapılabilmesine imkân tanımaktadır.

Çalışmamızda elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci gün sonunda mı, yoksa muhatabın bu tebligatı okuduğu tarihte mi yapılmış sayılacağına değerlendirilmesi yapılacaktır. Bu çerçevede genel olarak elektronik tebligat kurumuna değinilecek ve sonrasında elektronik tebligatın yapılmış sayılacağı tarih hususunda doktrindeki görüşler, uygulamadaki durum ve görüşümüz ele alınacaktır.

I. GENEL OLARAK ELEKTRONİK TEBLİGAT

Hukumumuza elektronik tebligat, 7201 sayılı Tebligat Kanunu’na 11.01.2011 tarihinde 7/a maddesinin eklenmesiyle girmiştir. Bu düzenlemeyle elektronik tebligat imkânı düzenlemeye kavuşturulmuştur. Düzenlemenin ilk halinde sınırlı uygulama alanı olan elektronik tebligat, 28.02.2018 tarihinde kabul edilen ve 01.01.2019 tarihinde yürürlüğe giren 7101 sayılı Kanun’da getirilen düzenlemelerle birtakım değişikliklere uğramıştır. Bu değişikliklerle uygulama alanı genişlemiştir. Elektronik tebligatın uygulanma usul ve esasları, 06.12.2018 tarihinde yayımlanan

³ Karaaslan, Varol, “Elektronischer Rechtsverkehr im Deutschen Recht und Überlegungen zum Türkischen Recht”, (Annales XLI, N. 58, 197-217, 2009) s. 197; Brändli, Beat, Prozessökonomie im schweizerischen Recht, Stämpfli Verlag-Bern 2013, s. 184, Pn. 402.

ve 01.01.2019 tarihinde yürürlüğe giren Elektronik Tebligat Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

Tebliğat, hukuki sonuç doğurmaya elverişli iş ve işlemlerin, yetkili makamlarca, ilgililere, mevzuata uygun şekillerle bildirilmesi ve bu bildirmenin belgelendirilmesi şeklinde tanımlanabilir⁴. Elektronik tebligat da mevzuat tarafından benimsenen bildirme şekillerinden biridir. Hukuki kurum olarak tebligatın önemli iki unsuru bildirme ve belgelendirme olarak sayılabilir⁵. Bu unsurların mevzuattaki şekilde elektronik olarak gerçekleşmesi elektronik tebligattır.

Elektronik tebligat çıkarmaya yetkili kişi, kurum ve kuruluşlar, 7201 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki mercilerdir. Bu anlamda tebligat çıkarmaya yetkili mercilerin, elektronik tebligat çıkarmaya da yetkili olduğu söylenebilir. Elektronik tebligat yapılacak kişiler bakımından ise ikili ayırım yapılabilecektir. İlki, elektronik tebligat yapılması zorunlu olan kişilerdir. Bu kişiler, Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesinin birinci fıkrası ile Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nin 5. maddesinin birinci fıkrasında sayılmıştır. İkincisi ise, iradi elektronik tebligattır. İradi elektronik tebligat, mevzuatta elektronik tebligat yapılması zorunlu olan kişilerden olmayan kişilerin elektronik tebligat adresi edinmesiyle gündeme gelmektedir. Elektronik tebligat adresi edinen bu kişilere, elektronik tebligat adresleri edinmeleriyle birlikte, elektronik ortamda tebligat yapılmasının zorunlu olduğu düzenlenmiştir (TK m. 7/a, II, son cümle)⁶.

⁴ Rosenberg, Leo/Schwab, Heinz, Karl/ Gottwald, Peter, Zivilprozessrecht, 18. Auflage, München 2018, §72, s. 408, Rn. 4; Thomas, Heinz/Putzo, Hans/Hüßtege, Rainer, Zivilprozessordnung, 39. Auflage, München 2018, ZPO Art. 166, Rn. 7; MüKoZPO/Häublein/Müller, ZPO Art 166, Rn. 5; Atal/Ermenek/Üçüncü, s. 18; Özbay/Yardımcı, s. 16; Akcan/Albayrak, s. 24; Albayrak, s. 20; Kurt Konca, Nesibe, "Türk Hukukunda Tebligata İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri", (TBBB, 2014/114, s. 239-274), s. 240; Tüzüner, Özlem, "Elektronik Tebligatın Kalitatif Yöntemle İncelenmesi", (ABD, 2011/4, s. 137-159), s. 141; Tüzüner, Özlem, "Elektronik Tebligatın Adaletin Kalitesine Katkıları", (İzm. BD. Ocak 2012, s. 60- 88), s. 61.

⁵ Rosenberg/Schwab/Gottwald, s. 408, Pn. 4; Thomas/Putzo/Hüßtege, ZPO Art. 166, Rn. 7; Atal/Ermenek/Üçüncü, s. 58-59; Akcan/Albayrak, s. 24; Albayrak, s. 20.

⁶ Zorunlu tebligat kapsamında olan kişilere (örneğin noterlere, avukatlara, sicile kayıtlı arabuluculara ve bilirkişilere) mesleki faaliyetleri sebebiyle yapılacak olan tebligatlar dışında da elektronik yolla tebligat yapılmasının zorunlu olup olmadığı tartışmalıdır. Örneğin elektronik posta adresi almak zorunda olan bir avukata veya arabulucuya trafik cezası nedeniyle çıkarılacak tebligatın veya avukatın taraf olarak

Elektronik tebligatın yapılacağı sistemin kurulması, işletilmesi, güvenliği gibi yükümlülükler Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi'ne (PTT) yüklenmiştir (TK m. 7/a, V; ET. Yön. m. 20). Elektronik tebligat, Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) aracılığıyla PTT tarafından yapılmaktadır. Tebligat çıkarmaya yetkili mercilerin çıkardığı tebligatları ulaştırmada yetkili kuruluş PTT'dir. Elektronik tebligat adresi edinilmesi için PTT'ye başvurulur ve PTT, UETS üzerinde tek ve benzersiz bir elektronik tebligat adresi oluşturur (ET. Yön. m. 8, I). Elektronik tebligat adresinin oluşturulmasıyla bu kişilere elektronik tebligat yapılabilecektir. Tebligat çıkarmaya yetkili merci tebliğ edilmesi gereken

yer aldığı bir davada kendisine yapılacak tebligatın elektronik yolla yapıp yapılmayacağı da tereddüt uyandırabilir. Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nde buna ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Bir görüşe göre, mesleki faaliyetleri dışında bu kişilere yapılacak tebligatlarda klasik tebligat usulünün uygulanması gerektiği belirtilmiştir [Akkan, Mine, "Tebligat Kanunu Çerçevesinde Elektronik Tebligat", (MİHDER, 2018/14/39, s. 23-91), s. 69; Yardımcı, Taner Emre, "Yeni Elektronik Tebligat Yönetmeliği Çerçevesinde Elektronik Tebligat", (ABD, 2019/77/3, s. 1-39), s. 9; Meriç, Nedim/Arslanpınar Tat, Tuğçe/Işık, Melih/Korkmaz, D. Nurdan/Özkan Kıdıl, Barçın, Olaylarla Tebligat Hukuku, İstanbul 2020, s. 192; Börü, Levent, "Elektronik Tebligat", (HÜHFD, 2020/10/1, s. 183-225), s. 221; Akkan, Mine, "7101 Sayılı Kanunla Elektronik Tebligat Konusunda Getirilen Yeni Düzenlemeler ve Değerlendirilmesi", (7101 Sayılı Kanunla Konkordato Ve Elektronik Tebligat Konularında Getirilen Yenilikler, Editör: Prof. Dr. Muhammet Özekes, İstanbul 2018, s. 149-169), s. 163]. Ancak kanaatimizce, Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesine göre elektronik tebligat adresi almak zorunda olmadığı halde elektronik tebligat adresi olarak UETS sistemine kayıt olan gerçek kişilere yapılacak olan Tebligat Kanunu çerçevesindeki bütün tebligatların artık elektronik yolla yapılması zorunludur. Aynı şekilde elektronik tebligat adresi almak zorunda olan gerçek kişilere mesleki faaliyetleri dışında yapılacak olan tebligatların da elektronik yolla yapılmasının zorunlu olması gerekir. Yani bu kişiler için yapılacak olan tebligatın mesleki faaliyet içinde olup olmadığına bakılmasına gerek olmamalıdır. Zaten zorunluluk kapsamında olan kişiler artık elektronik yolla tebligat kapsamının içine girmişlerdir. Bu kişiler için, bazı durumlarda klasik tebligat yöntemlerinin bazı durumlarda ise elektronik tebligat yönteminin kullanılması onlar açısından da belirsizlik yaratacaktır. Nitekim UETS sistemine zorunlu olarak kayıtlı olan gerçek kişilerin UETS hesaplarında "kullanım şekli" kısmı bulunmakta ve o kısımda "alıcı" ve "zorunlu alıcı" şeklinde iki kısım bulunmaktadır. UETS sistemi (bilirkişi, arabulucu, avukat) tarafından zorunlu olarak aktif hale getirildiğinde sadece "zorunlu alıcı kısmı" aktif hale gelmektedir. Ancak kullanıcı isterse kullanım şeklinde "alıcı" kısmını da sistemde belirtilen yöntemler ile aktif hale getirebilir. Bu durumda artık muhataba yapılacak bütün tebligatların UETS yolu ile yapılması mümkün hale gelmelidir.

mesajı UETS'ye teslim eder. UETS bu mesajı, zaman damgasıyla ilişkilendirerek ilgilinin adresine ulaştırır (ET. Yön. m. 9, I-II). Elektronik tebligat adresine tebligat geldiği hususunda bilgilendirilmek isteyen muhatap, bir elektronik posta adresini veya kısa mesaj alma özelliği bulunan telefon numarasını PTT'ye bildirerek bunu sağlayabilir (ET. Yön. m. 10, I-II). Ancak bu bilgilendirme mesajı tebligatın geçerliliğini etkileyen bir nitelik taşımamaktadır (ET. Yön. m. 10, III). Elektronik tebligatın muhatabın elektronik tebligat adresine tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı düzenlenmektedir (TK m. 7/a, IV; ET. Yön. m. 9, VI). UETS üzerinden yapılan elektronik tebligatlara ilişkin delil kayıtları, tebligat mesajı ulaştığı anda üretilmektedir (ET. Yön. m. 9, IV). Delil kayıtları, tebligatın UETS tarafından teslim alınmasını, muhatabın adresine ulaşmasını, okunmasını ve usulen tebliğ edilmiş sayılmasını gösterir⁷.

II. ELEKTRONİK TEBLİGATIN YAPILMIŞ SAYILMASI

A. ELEKTRONİK TEBLİGATIN YAPILMIŞ SAYILMASI İLE İLGİLİ SORUNUN TESPİTİ

Elektronik tebligatın muhatabın elektronik tebligat adresine ulaşmasını izleyen beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayılması kuralı, Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesinin dördüncü fıkrasında ve Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nin 9. maddesinin son fıkrasında düzenlenen bir husustur⁸. Bu kural ile elektronik tebligatın ulaşma anı veya açılma anı tebliğ anı olarak düzenlenmemiştir. Burada ulaştığı anın beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayılacağı düzenlenmiştir. Ancak elektronik tebligata ilişkin delil kayıtlarının tutulması, korunması ve bu kayıtlara ulaşılabilmesi nedeniyle muhatapların tebligata erişimleri hakkında bilgi edinilebilmektedir. Örneğin 01.02.2021 tarihinde muhatabın avukatına ulaşan bir dava dilekçesini içeren elektronik tebligatın, avukata, kural olarak 06.02.2021 tarihinin sonunda tebliğ edilmiş sayılır. Ancak örnek olarak belirttiğimiz avukat, 02.02.2021 günü elektronik tebligatı içeren

⁷ Delil kaydının oluşturulmasına yönelik ayrıntılı bilgi için bkz.; Aksakal, Abidin, Zeynel, "Beşinci Günden Önce Açılan Elektronik Tebligatın Tebliğ Tarihi", (TAAD, Y.11, S. 43, Temmuz 2020, s. 265-282), s. 272-274.

⁸ Vergi Usul Kanunu'nun 107/a maddesinde de benzer bir hüküm bulunmaktadır.

mesajı UETS üzerinden açmışsa tebliğ tarihi ne olacaktır? Elektronik tebligatı içeren mesajın UETS üzerinden açılma anı tebliğ edilme olarak kabul edilebilecek midir? Yoksa her hâlükârda 06.02.2021 tarihi sonunda tebliğ edildiğinin kabulü mü gerekecektir?

Öncelikle uygulamada bu hususun tartışıldığını belirtmek gerekmektedir. Bu sorulara cevap verebilmek için doktrindeki görüşleri ve Yargıtay kararlarını belirterek görüşümüzü aşağıda ele alacağız. Ayrıca mevcut yasal mevzuatın özellikle menfaat çatışmasının yoğun olarak yaşandığı icra ve iflas hukuku alanında problemlere neden olduğunu ve bu problemlerin çözümüne yönelik olarak olması gereken hukuk alanında yeni yasal düzenlemelere gerek duyulduğunu belirtmek isterim.

B. BAZI HUKUK DÜZENLERİNDEKİ DURUM

Gelişen teknolojinin hukuka yansımalarından birini elektronik tebligat oluşturmaktadır. Elektronik tebligat hakkındaki düzenlemeleri bazı hukuk düzenleri bakımından konumuz kapsamında ele almakta fayda bulunmaktadır.

1. İsviçre Hukuku

İsviçre hukuku teknolojik gelişmelere kayıtsız kalmayarak Medeni Usul Kanunu'nda (SchwZPO) ve Ceza Yargılaması Kanunu'nda (StPO) ve İcra ve İflas Kanunu'nda (SchKG) tarafların mahkemeye veya idari makamlara elektronik formlarını yöneltebilmesine yönelik değişiklikler yapmıştır⁹. Federal Meclis ise bu elektronik bildirimlerin şeklini belirleme konusunda yönerge çıkarabilme konusunda ilgili maddelerde yetkilendirilmiştir¹⁰. Bu yetkilendirme çerçevesinde, Federal Meclis 18 Haziran 2010 tarihli "Medeni Usul Hukuku, Ceza Usul Hukuku ve İcra ve İflas Hukukunda Elektronik İletişim Hakkında Yönergeyi" hazırlamıştır¹¹. Ancak bu yönergenin usul kanunlarındaki yeni düzenlemeler ile

⁹ Brändli, s. 185, Rn. 403.

¹⁰ SchwZPO m. 130/2, m. 139/2, m. 400/1; StPO m. 86/2, m. 110, m. 445; SchKG m. 15/2, 33a/2-4, m.34/2. Brändli, s. 185, Rn. 403.

¹¹ "Verordnung über die elektronische Übermittlung im Rahmen von Zivil- und Strafprozessen sowie von Schuldbetreibungs- und Konkursverfahren (VeÜ-ZSSV)" vom 18 Juni 2010, SR.272.1 ("Elektronik İletişim Hakkında Yönerge-VeÜ-ZSSV" olarak anılacaktır. Brändli, s. 185, Rn. 403; Tüzüner, Kalitatif, s. 147.

birlikte 1 Ocak 2011 tarihinde yürürlüğe girmesi uygun bulunmuştur¹². Bu koordinasyon sayesinde farklı usul düzenlemelerinin koordineli bir şekilde aynı teknik altyapıya kavuşabilmesi sağlanmıştır¹³. Buna paralel olarak 1 Ocak 2008 tarihinde yürürlüğe giren “İdare Yargılama Usulünde Elektronik İletişimin Hakkındaki Yönerge”de tamamen değişikliğe uğramış ve yeni yönerge 1 Ocak 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir¹⁴. Ayrıca 5 Aralık 2006 tarihli¹⁵ “Federal Mahkemenin Taraflar ve İlk Derece Mahkemeleri Arasındaki Elektronik Tebligat İlişkin Düzenleme” ise 01.04.2017 tarihinde ortadan kaldırılarak yenisi aynı isimle yürürlüğe girmiştir¹⁶. Bu düzenleme, taraflar ile Federal Mahkeme, Federal Mahkeme ile ilk derece mahkemeleri arasındaki mahkeme kayıtlarının ve eyaletler arasındaki elektronik tebligatın yapılış şekline ve yurtdışına ilişkin elektronik tebligata yönelik bir düzenlemedir (ReRBGer, m. 1, 2, 3)¹⁷. Ayrıca elektronik imzaya ilişkin olarak da 3 Aralık 2004 tarihli elektronik imza yönergesi yürürlükten kaldırılarak 23 Kasım 2016 tarihli yeni yönerge yürürlüğe girmiştir (VZertES m. 16)¹⁸.

¹² Tüzüner, Kalitatif, s. 147. Aynı şekilde kantonlardan da buna ilişkin olarak ilgili tanıtım projeleri hazırlamaları ve bunu gerekli bütçe fonlarıyla da desteklemeleri istenmiştir (Brändli, s. 185, Pn. 403, dn. 880).

¹³ Brändli, s. 185, Rn. 403.

¹⁴ “Verordnung vom 18. Juni 2010 über die elektronische Übermittlung im Rahmen eines Verwaltungsverfahrens (VeÜ-VwV)” vom 18 Juni 2010, SR. 172.21. Brändli, s. 185, Pn. 404.

¹⁵ “Reglement des Bundesgerichts über den Elektronischen Rechtsverkehr mit Parteien und Vorinstanzen (ReRBGer)”, vom 05 Dezember 2006, SR. 173.110.29.

¹⁶ “Reglement des Bundesgerichts vom 20. Februar 2017 über den elektronischen Rechtsverkehr mit Parteien und Vorinstanzen (ReRBGer)”, vom 20 Februar 2017, SR. 173.110.29. Bu düzenleme 01.04.2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemenin 11. maddesinde eski düzenlemenin yürürlükten kaldırıldığı belirtilmiştir (ReRBGer, m. 11).

¹⁷ Bu nedenle bu düzenleme, ilk derece mahkemelerinde, mahkemeler ile taraflar arasındaki yapılacak tebligatta uygulanmaz. İlk derece yargılamasında mahkemeler ile taraflar arasında yapılacak olan tebligatta elektronik tebligatın uygulanabilmesi için SchwZPO m. 139’ daki şartların sağlanması gerekir.

¹⁸ “Verordnung über Zertifizierungsdienste im Bereich der elektronischen Signatur und anderer Anwendungen digitaler Zertifikate (Verordnung über die elektronische Signatur, VZertES)”, vom 23 November 2016, SR.943.032. Elektronik imza konusunda bu düzenleme 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

İsviçre hukukunda, taraflara elektronik yolla tebligat yapılabilmesinin kanun ile zorunlu tutulamayacağı belirtilmiştir¹⁹. Mahkemenin elektronik yolla tebligatı yapabilmesi için muhatabın bu yolla kendisine tebligat yapılmasını önceden kabul etmesi gerekir (SchwZPO m. 139)²⁰. Elektronik tebligatlarda 18 Haziran 2010 tarihli “*Medeni Usul Hukuku, Ceza Usul Hukuku ve İcra ve İflas Hukukunda Elektronik İletişim Hakkında Yönerge*” (Elektronik İletişim Hakkında Yönerge-VeÜ-ZSSV) uygulama alanı bulur²¹. Elektronik yolla tebligatın yapılabilmesi için muhatabın kayıtlı bir elektronik posta adresinin olması gerekir (Elektronik İletişim Hakkında Yönerge-VeÜ-ZSSV m. 9/1). Muhatabın kendisine elektronik yolla tebligatı kabulü yazılı veya ispatlanabilir yazılı bir metne dönüşmüş sözlü bir protokol ile verilmelidir (Elektronik İletişim Hakkında Yönerge-VeÜ-ZSSV m. 9/5). Bu nedenle e-posta ve faks ile verilen onay geçerlidir²². Bu rızanın verildiğine yönelik ispat yükü mahkemenin üzerindedir²³. Ancak, taraflar ile Federal Mahkeme, Federal Mahkeme ile ilk derece mahkemeleri arasındaki mahkeme kayıtlarının ve eyaletler arasındaki elektronik tebligatın yapılış şekline ve yurtdışına ilişkin elektronik tebligata yönelik yapılan düzenlemeye göre, tarafın veya avukatının bir kayıtlı elektronik posta adresinin olması rızasının olduğu anlamına gelir (ReRBGer, Art. 3/2)²⁴. Bu durum sadece ilgili düzenleme kapsa-

¹⁹ Ancak tarafın elektronik yolla tebligattan kaçınılabilmesinin sınırını hakkın kötüye kullanılması yasağı belirler. Tarafın elektronik yolla tebligatı farklı birçok dosyada kabul etmesine rağmen mevcut yargılamada açık bir neden olmadan kabul etmesi hakkın kötüye kullanılması anlamına gelir (BK-Berner Kommentar-ZPO, Frei Nina J, Berner Kommentar, Schweizerische Zivilprozessordnung, (Herausgeber; Hausheer, Heinz, Walter, Peter, Hans), Bern 2012, ZPO Art. 139, Rn. 8).

²⁰ Ancak doktrinde daha sonradan verilen onayında geçerli olabileceğinin düşünülmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu durumda tebligatın etkisi onay ile geçerli bir şekilde ortaya çıkabilecektir [BK-ZPO/Frei, ZPO Art. 139, Rn. 7; OFK- Orell Füssli Kommentar-ZPO, Reto M Jenny, Daniel Jenny, ZPO Kommentar Schweizerische Zivilprozessordnung, (Herausgeber; Myriam A. Gehri, Ingrid Jent-Sørensen, Martin Sarbach), Zürich 2015, Art. m. 139, Rn. 1].

²¹ OFK-ZPO/Reto/Daniel, ZPO Art. 139, Rn. 2; Gasser/Rickli, ZPO Art. 139, Rn. 3.

²² Staehelin, Adrian, Kommentar zur Schweizerischen Zivilprozessordnung, (Herausgeber, Sutter-Somm Thomas, Hasenböhler Franz, Leuenberger Christoph) 3. Auflage, Zürich 2016, Art. 139, Rn. 4; BK-ZPO/Frei, ZPO Art. 139, Rn. 8.

²³ BK-ZPO/Frei, ZPO Art. 139, Rn. 9

²⁴ Staehelin, Kommentar zur Schw. ZPO, Art. 139, Rn. 4.

mında belirtilenler arasında yapılacak olan tebligatlar için geçerlidir. Ancak böyle bir zımni kabul, İsviçre Medeni Usul Kanunu kapsamında yapılan yargılamalar için geçerli değildir²⁵. Dolayısıyla ilk derece yargılamalarında muhatabın kendisine elektronik yolla tebligat yapılabilmesi için rıza gerekli olup bu rızanın yazılı veya metne dönüşmüş ispatlanabilir bir sözlü protokol ile verilmesi gerektir (Elektronik İletişim Hakkında Yönerge-VeÜ-ZSSV m. 9/5). Tarafın vermiş olduğunu bu onay, sadece devam etmekte olan o prosedür için yapılacak tebligatlar için geçerli olacaktır²⁶. Bir başka deyişle tarafın verdiği rıza sadece o dosya kapsamında yapılacak olan tebligatlar için geçerli olacaktır. Bununla birlikte genel olarak bir avukatın belirli bir mahkemede kendisine yapılacak olan tebligatlar için de onay vermesi mümkündür (Elektronik İletişim Hakkında Yönerge-VeÜ-ZSSV m. 9/3). Verilen bu onayın geri alınması da mümkündür (Elektronik İletişim Hakkında Yönerge-VeÜ-ZSSV m. 9/5). Geri alma da onayın şeklinde bağlıdır. Kural olarak bu geri alma imkânı sınırlandırılmaz ise de bu onayın geri alınması hakkın kötüye kullanılması yasağına tabi olarak kullanılabilir²⁷. Ayrıca bu rıza beyanına kayıtlı elektronik posta adresinin de gösterilmesi gerekir (Elektronik İletişim Hakkında Yönerge-VeÜ-ZSSV m. 9/2). Dolayısıyla taraflar tebligatı elektronik olarak almak istiyorlar ise, Elektronik İletişim Hakkında Yönerge'ye uygun bir kayıtlı bir elektronik posta adresi edinmeleri gereklidir (Elektronik İletişim Hakkında Yönerge-VeÜ-ZSSV m. 9/2)²⁸.

İsviçre hukukunda, Medeni Usul Hukuku, Ceza Usul Hukuku ve İcra ce İflas Hukukunda Elektronik İletişim Hakkında Yönerge ile tebligatın yapıldığı an düzenlenmiştir (Elektronik İletişim Hakkında Yöner-

²⁵ Staehelin, Kommentar zur Schw. ZPO, Art. 139, Rn. 4; BK-ZPO/Frei, ZPO Art. 139, Rn. 9.

²⁶ Staehelin, Kommentar zur Schw. ZPO, Art. 139, Rn. 4; OFK-ZPO/Reto/Daniel, ZPO Art. 139, Rn. 1.

²⁷ Staehelin, Kommentar zur Schw. ZPO, Art. 139, Rn. 4. Aynı şekilde tarafın elektronik yolla tebligattan kaçınılabilmesinin sınırını da hakkın kötüye kullanılması yasağı kuralının belirleyeceği, tarafın elektronik yolla tebligatı farklı birçok dosyada kabul etmesine rağmen mevcut yargılamada açık bir neden olmadan kabul etmemesinin hakkın kötüye kullanılması anlamına geleceği de belirtilmiştir (BK-ZPO/Frei, ZPO Art. 139, Rn. 8).

²⁸ BK-ZPO/Frei, ZPO Art. 139, Rn. 12.

ge-VeÜ-ZSSV m. 11). Doktrinde, İsviçre hukukunda, Türk hukukunun aksine elektronik tebligatın muhataba iletilmesinden itibaren belirli bir süre sonra tebliğ edilmiş sayılacağına yönelik bir düzenleme getirilmediği, bunun yerine alıcı tarafından elektronik tebligatın alındığı (e-posta adresine yüklendiği ve düştüğü) anda tebligatın yapıldığı kuralının getirildiği belirtilmiştir²⁹. Ancak ilgili Yönerge incelendiğinde, tebligatın yapıldığı an, tebligatın kişinin tebliğ adresine ulaştığı an değil, tam aksine, tebligatın muhatap tarafından teslimat platformundan indirildiği an, teslim anı olarak kabul edilmiştir. Bu hükmün Türk hukukunda karşılığını söylemek istersek tebligatın muhatabın onu açıp okuduğu an tebliğ anı olarak kabul edildiği söylenebilir. Dolayısıyla aşağıda belirteceğimiz gibi bu tebliğ anının ülkemiz açısından bu şekilde okunma tarihi olarak uygulanması çok büyük sorunlara yol açabilecektir. Nitekim İsviçre Hukukunda da Yönerge'nin 11. maddesinin ikinci fıkra hükmü ile bizim hukukumuzda benzer bir varsayım düzenlenmiştir. Yönerge'nin 11. maddesinin ikinci fıkrasına göre elektronik tebligatın muhatabın kabul ettiği bir dağıtım platformuna yapılması durumunda Medeni Usul Kanunu'nun 138/3/a ve Ceza Usul Kanunu'nun 85/4/a hükümlerinde bulunan teslim ilişkine ilişkin hükümler niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanacaktır. Yönerge'nin 11. maddesinin ikinci fıkrasında niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanır ifadesinin sebebi, İsviçre Medeni Usul Kanunu'nun 138/3/a ve İsviçre Ceza Usul Kanunu'nun 85/4/a hükümlerinin aslında elektronik tebligata ilişkin olarak düzenlenmiş hükümler olmasından kaynaklanmaktadır. Bu maddeler mahkeme tarafından yapılacak olan tebligatların şeklini düzenleyen maddelerdir. Dolayısıyla bu maddelerdeki varsayım sadece niteliğine uygun düştüğü ölçüde elektronik tebligat bakımından uygulama alanı bulacaktır. İsviçre Medeni Usul Kanunu'nun 138/3/a ve Ceza Usul Kanunu'nun 85/4/a hükümlerinde bulunan tebligata ilişkin varsayımın göre, tebligatın muhatabın kayıtlı olan adresine tebliğ edilmesine rağmen bu tebligatın muhatap tarafından alınmaması durumunda, tebligat, bu başarısız teslim girişiminden sonraki yedinci günde yapılmış sayılır³⁰. Bu yedi günlük sürenin tebligatın teslim edilememesi tarihinden sonra 7 (yedi) gün olarak he-

²⁹ Tüzüner, Kalitatif, s. 147.

³⁰ BK-ZPO/Frei, ZPO Art. 139, Rn. 19; OFK-ZPO/Reto/Daniel, ZPO Art. 139, Rn. 2.

saplanması gerektiği doktrinde belirtilmiştir³¹. Bu durum Türk hukukundaki Tebligat Kanunu'nun 21. maddesinde düzenlenen varsayım benzetilebilir. Buna göre tebliğ imkansızlığı ve tebellüğden imtina halinde Tebligat Kanunu'nun 21. maddesindeki şartların oluşması halinde tebliğ ihbarnamenin kâpiya yapıştırıldığı tarih sayılır. İşte İsviçre hukukundan farklı olarak bizde kâpiya yapıştırılma tarihi, İsviçre hukukunda ise teslimatın yapılamamasından sonraki yedinci gün tebliğ yapılmış sayılır düzenlemesi yer almaktadır. İsviçre hukukundaki bu varsayımın niteliğine uygun düştüğü ölçüde elektronik tebligatlarda da uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir (Elektronik İletişim Hakkın Yönerge- VeÜ-ZSSV m.11/2). Bu durumda, muhatap, elektronik teslimat platformundan tebligatı yüklemese bile (tebligatı açıp okumasa bile) tebligat, tebligatın elektronik platforma teslim edildiği günden itibaren yedinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayılması gerekecektir. Bu nedenle, İsviçre hukukunda, kayıtlı elektronik posta adresi ile fiziksel posta adresinin aynı şey olduğu belirtilmiştir³².

2. Alman Hukuku

01.01.2018 tarihinden itibaren ülke çapında hizmete giren elektronik tebligat imkânı ile mahkeme tarafından tebliğ edilecek dokümanlar elektronik olarak tebliğ edilebilir hale gelmiştir³³. Özellikle avukatların elektronik özel posta adreslerinin yeniden kullanıma sunulduğu 03.09.2018 tarihinden itibaren avukatlara yapılacak olan adli tebligatların sayısı gittikçe artmıştır³⁴. Alman hukukunda, Alman Medeni Usul Kanunu'nun 174. maddesi "*teslim alındı belgesi karşılığında tebligat*"ı düzenlemektedir. Bu maddenin birinci fıkrası makbuz karşılığında tebliga-

³¹ Staehelin, Kommentar zur Schw. ZPO, Art. 138, Rn. 8; OFK-ZPO/Reto/Daniel, ZPO Art. 139, Rn. 2; Gasser, Dominik, Rickli, Brigitte, Schweizerische Zivilprozessordnung (ZPO), Kurzkommentar, 2. Auflage, Zürich/St. Gallen 2014, ZPO Art. 138, Rn. 8. Ancak burada dikkat edilmesi gerektiği bazen Federal Mahkeme'nin bu süreyi teslim tarihi + 6 gün olarak uyguladığı da belirtilmiştir (Gasser/Rickli, ZPO Art. 138, Rn. 8).

³² BK-ZPO/Frei, ZPO Art. 139, Rn. 16; OFK-ZPO/Reto/Daniel, ZPO Art. 139, Rn. 2.

³³ Biallaß, Désirée Isabella, "Der Umgang mit dem elektronischen Empfangsbekenntnis", (NJW 2019, Cilt 48, s.3495-3497), s. 3495. Almanya'da elektronik tebligatın tarihçesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Karaaslan, s. 198-199.

³⁴ Biallaß, s. 3495.

tı, ikinci fıkrası ise faks yolu ile yapılan tebligatı düzenlemektedir. Bu düzenlemenin üçüncü fıkrası teknik gelişmelerin kullanımını bir adım öteye taşımış ve elektronik posta yolu ile tebligatı mümkün hale getirmiştir³⁵. Söz konusu düzenlemenin üçüncü fıkrasında, birinci fıkrada düzenlenmiş birtakım meslek gruplarına ve kuruluşlara, kazaî tebligatlarda, elektronik tebligat yapılabileceği düzenlenmektedir³⁶. Alman Medeni Usul Kanunu m. 174/III hükmüne göre yapılacak olan elektronik tebligat, meslekleri gereği yüksek güvenilirliğe sahip olan avukata, notere, icra memuruna, vergi danışmanlarına veya mesleği gereği güvenilir olduğu varsayılabilecek herhangi bir kişiye gönderilebilir³⁷. Düzenlemede belirtilen meslek grupları dışındaki yargılamaya dahil olan kişilere elektronik tebligat onların bu yolla tebligatı kabul etmelerine bağlıdır³⁸. Burada açık bir rıza gerektiğinden işlemlere dahil olan bir tarafın antetli kâğıda sadece bir e-posta adresini belirtmesi yeterli değildir³⁹. Ayrıca davanın başında, katılanlara, belgelerin tebliğ edilmesinin önemini anlatan formların gönderilmesi tavsiye edilmektedir⁴⁰. Avukatların birbirlerine yapacağı tebligatı düzenleyen Alman Medeni Usulü Kanunu'nun 195. maddesine göre, avukatlar arası tebligatlarda, yapılan yollama nedeniyle Alman Medeni Usul Kanunu'nun 174. maddesi uygulama alanı bulabilecektir. Bu nedenle avukatlar birbirilerine makbuz karşılığında,

³⁵ Musielak, Hans-Joachim/Voit, Wolfgang/Wittschier, Johannes, Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz Kommentar, 18. Auflage, Verlag Franz Vahlen München 2021, Art. 174, Rn. 4.

³⁶ MüKoZPO/Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 23; Kaplan, Yavuz, "Avrupa Tebligat Hukukundaki Gelişmeler, Düzenleme Çalışmaları Açısından Almanya Örneği ve Türk Hukuku", (AÜHFD, 2003/52/3, s. 199-227), s. 214; Akkan, s. 45; Kocabıyık, Tülü, Elektronik Tebligat, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2020), s. 84.

³⁷ Biallaß, s. 3495; Bunun sebebi olarak, belirtilen bu kişilerin "alındı onayını" derhal geri göndermesi gerektiği varsayımına dayanmasıdır (Karaaslan, s. 206).

³⁸ MüKoZPO/Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 23; Musielak/Voit/Wittschier, ZPO Art. 174, Rn. 4; Biallaß, s. 3495; Karaaslan, s. 207; Kocabıyık, s. 84; Yamakoğlu, Alya/Altoprak, Serkan, "Elektronik Tebligat Türkiye, İsviçre, Almanya ve İngiltere Karşılaştırılması", (YÜHFD, 2019/XVI/1, s. 25-38), s. 30.

³⁹ MüKoZPO/ Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 23; Rosenberg/Schwab/Gottwald, s. 416, Pn. 25; Kaplan, s. 214, dn. 91.

⁴⁰ MüKoZPO/ Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 23.

faks yolu ile veya e-mail yolu ile tebligat yapabileceklerdir. Bu durumda avukatın bir alındı belgesi vermesi mecburdur.

Düzenlemedeki meslek gruplarının birtakım zorunlulukları bulunmaktadır. Alman hukukunda güvenilir ve gizliliğin korunduğu bir iletişim aracının elektronik tebligat vasıtası olarak kullanılabilmesi kabul edilmektedir⁴¹. Bu nedenle basit bir elektronik posta adresi yeterli değildir⁴². Elektronik dökümanlar başlıklı Alman Medeni Usul Kanunu m. 130a/IV kapsamında bir elektronik iletişim aracı kullanılmalıdır⁴³. Güvenilir ve gizliliğin korunduğu bir iletişim aracına örnek olarak De-Mail, Kontos ve özel elektronik avukat posta kutusu gösterilebilir. Bu iletişim araçları, kişilerin kimlik bilgilerini doğrulamaya elverişli mecralardır⁴⁴. Birtakım meslek gruplarının, örneğin avukatların, bu şekilde iletişim araçlarına sahip olmaları zorunluluk olarak kabul edilmiştir⁴⁵. Buna ilişkin olarak Almanya Barolar Birliği Kanunu'nun 31a/1 hükmünde açık bir hüküm mevcuttur⁴⁶. Buna göre Federal Barolar barolarına kayıtlı her bir baro üyesi için özel bir elektronik posta adresi sunmak zorundadır. Ayrıca Almanya Barolar Birliği tarafından çıkarılan, avukatlar için profesyonel davranış kurallarını düzenleyen yönetmeliğin 14. maddesine göre de, avukat mahkemelerden, makamlardan ve avukatlardan gelen uygun bildirimleri almalı ve derhal tarihli bir alındı teyidini vermelidir. Eğer avukata kanuna uymayan bir tebligat yapılmaya çalışılırsa bunu derhal gönderene bildirmelidir⁴⁷. Bütün bu kurallara rağmen elektronik posta adresi alma zorunluluğunun yerine getirilmemesi

⁴¹ Akkan, s. 45-46.

⁴² Rosenberg/Schwab/Gottwald, s. 416, Pn. 25.

⁴³ MüKoZPO/ Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 24; Biallaß, s. 3495.

⁴⁴ Akkan, s. 46.

⁴⁵ MüKoZPO/ Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 24; Rosenberg/Schwab/Gottwald, s. 416, Pn. 25; Akkan, s. 45.

⁴⁶ Deutschland Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO), Bundesgesetzblatt Jahrgang 1959 Teil I Nr. 35, ausgegeben am 06.08.1959, Seite 565, zuletzt geändert durch Gesetz vom 19.06.2020, Bundesgesetzblatt Jahrgang 2020 Teil I Nr. 30, ausgegeben am 29.06.2020, Seite 1403.

⁴⁷ Berufsordnung für Rechtsanwälte (BORA), Erlassen von der Satzungsversammlung der Bundesrechtsanwaltskammer, Zuletzt geändert durch Beschluss vom 06.05.2019, BRAKMitt. 2019, 245.

halinde tebligatın diğer türleri ile tebligat yapılmalıdır⁴⁸. Ancak bu çok düşük bir ihtimaldir. Çünkü elektronik posta adresi, barolar tarafından üyeleri adına alınarak kendilerine verilmektedir. Ayrıca bu kişi ve kurumlara elektronik tebligat, kazaî tebligatlar bakımından, mahkemeler tarafından tercih edildiği takdirde, yapılabilmektedir⁴⁹.

Tebligatın yapıldığına ilişkin ispatın nasıl olduğu maddenin dördüncü fıkrasında düzenlenmiştir (Alman Medeni Usul Kanunu m. 174, IV). Burada maddenin birinci ve ikinci fıkrasına göre yapılan tebligatın ispatı ile üçüncü fıkraya göre yapılan tebligatın ispatı farklı şekilde düzenlenmiştir. Çünkü birinci ve ikinci fıkrada sadece makbuz ve faks ile yapılan tebligat düzenlendiği için bunun ispatı da buna yönelik olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle, birinci ve ikinci fıkraya göre yapılan tebligatlarda, muhataplar tarafından tebligatın teslim alındığına ilişkin olarak teslim alındı kaydının mahkemelere yazılı olarak veya faksla veya Alman Medeni Usul Kanunu m. 130a hükmüne uygun olarak elektronik olarak iletilmesi halinde hukuki sonuç doğuracağı düzenlenmiştir (Alman Medeni Usul Kanunu m. 174, IV/c.1, 2). Bu bağlamda, teslim alındı belgesinin, tebligatı çıkaran merciye hükümde belirtilen şekilde geri gönderilmesiyle tebliğ edilmiş sayılır⁵⁰. Burada tebligatı alan muhatapın belgeyi teslim aldığı tarihi yazılı olarak teyit etmesi gerekecektir. Bu, muhatap tarafından tebliğ edilecek belgenin alındığına ve alındığı tarihe dair bir kanıt niteliği teşkil edecektir⁵¹. Muhatap tarafından verilen “alındı belgesi”, normal tebligatlardaki “tebligat mazbatası” ile aynı değere sahiptir⁵². Karşı taraf bu “alındı belgesinde” yer alan bilgilerin yanlışlığına ilişkin olarak karşı ispat faaliyetinde bulunabilir⁵³. Ancak teslim tarihinin doğruluğu konusunda zayıf şüpheler tek başına yeterli

⁴⁸ MüKoZPO/Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 24.

⁴⁹ Akkan, s. 46-47.

⁵⁰ Biallaß, s. 3495; Kocabıyık, s. 85. Teslim alındı belgesinin gönderilmesi gerekliliği hakkındaki tartışmalar için bkz. Yardımcı, s. 26, dn. 53.

⁵¹ MüKoZPO/Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 14; Musielak/Voit/Wittschier, ZPO Art. 174, Rn. 5.

⁵² Musielak/Voit/Wittschier, ZPO Art. 174, Rn. 5.

⁵³ MüKoZPO/Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 15.

değildir⁵⁴. Federal mahkeme, karşı ispat faaliyeti konusunda aşırı taleplerde bulunulmaması gerektiğini defalarca belirtmiştir⁵⁵.

Hükmün üçüncü fıkrasına göre yapılacak olan elektronik belgelerin tesliminin ispatı ise muhatap tarafından gönderilecek olan “elektronik alındı onayı” ile yapılacaktır (Alman Medeni Usul Kanunu m. 174, IV/c. 3)⁵⁶. Mahkeme, muhatap tarafından mahkemeye iletilecek olan bu “elektronik alındı onayı” için, veri kayıtlarını doğrulayacak sistemler kurmalıdır. “Elektronik alındı onayı” sistem tarafından öngörülen formlarda okunabilir bir şekilde iletilmelidir⁵⁷. Elektronik belgenin alındığı bu veri, kayıt belgesine tıklanma suretiyle teyit edilmelidir⁵⁸. Elektronik alındı onayı belgesinin bir çıktı alınarak mahkemeye iletilmesi mümkün değildir⁵⁹. Şayet mahkeme bu şekilde elektronik belgelerin iletilmesine yönelik olarak bir sistem kurmamış ise elektronik belgenin alındığına yönelik olarak “alındı teyit belgesi” elektronik olarak iletilmesi gerekir. Bu şekilde bir alternatifin sunulmasının sebebi mahkemenin gerekli teknik altyapıyı kuramaması ihtimaline yöneliktir⁶⁰. Bununla birlikte Alman Medeni Usul Kanunu m. 174/IV hükmü, elektronik alındı onayının öngörülen şekilde mahkemeye sunulmamasının herhangi bir yaptırımını öngörmemiştir. Bu durumun muhtemelen mahkemede artan bir iş yüküne neden olacağı belirtilmiştir⁶¹.

Muhataba elektronik mesaj gönderildikten sonra mahkeme otomatik bir teyit mesajı alır. Ancak tebligatın yapıldığı an olarak bu kabul edilmemiştir. Bunun sebebi avukatların orantsız bir hukuki sorumluluk ile karşılaşmalarının istenmeyiştir. Bu nedenle muhatap tarafından gönderilecek olan “elektronik alındı onayı” ile tebligatın yapılmış sayılmasına karar verilmiştir⁶².

⁵⁴ MüKoZPO/Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 15.

⁵⁵ MüKoZPO/Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 15.

⁵⁶ Biallaß, s. 3495.

⁵⁷ Biallaß, s. 3495.

⁵⁸ MüKoZPO/Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 25.

⁵⁹ Biallaß, s. 3495.

⁶⁰ MüKoZPO/Häublein/Müller, ZPO Art 174, Rn. 25.

⁶¹ Biallaß, s. 3495.

⁶² Biallaß, s. 3495.

Muhatap olan avukatın “elektronik alındı onayı” vermesi ise tebligatın kendisine gönderildiği sistem üzerinden gerçekleşir. Muhatabın kendisine gönderilen mesajı açmasından sonra aynı satırda “elektronik alındı onay” göndermeye yönelik bir satır bulunur. Muhatap buradan “gönderim oluşturun” sekmesinden girerek bildirim tarihini girer, bu şekilde “elektronik alındı onay” belgesi, bildirim tarihini içerecek şekilde tebligatı gönderen mahkemeye iletilir⁶³. Avukatın bu tebligatı reddetmesi mümkündür. Bu durumda kullanıcının alındı onay satırında “kabul etmeme” seçeneğini tıklaması gerekecektir. Tebligatın reddedilmesinin nedeni yine sistemde otomatik olarak gözüken reddedilme nedenleri menüsünden seçilebilecektir. Şayet bu ret nedenleri arasında uygun bir ret nedeni bulunamamış ise serbest bir metin alanı da mevcuttur. Örneğin elektronik belgenin, isim karışıklığı nedeniyle yanlış bir avukata gönderilmesi durumunda “alıcının yargılamanın tarafı olmadığı” serbest metin alanında belirtilebilir⁶⁴.

“Elektronik alındı onayı”, klasik olarak kâğıt şeklinde gönderilen “alındı onayının” özel bir şeklidir. Bu nedenle Alman Medeni Usul Kanunu’nun m. 174/IV hükmünün birinci ve ikinci fıkra hükümleri için öngördüğü klasik “teslimat alındı belgesi” için verilmiş içtihatların burada da uygulama alanı bulabileceği belirtilmiştir⁶⁵. Burada üç temel sorunla karşılaşılabilir. Birinci sorun avukatın elektronik belgeyi aldığına ilişkin teslimat alındı belgesini “elektronik alındı onayı” yolu ile değil klasik kâğıt yolu ile mahkemeye geri bildirmesi sorunudur. Buradaki problem, tebligatın yapılmış sayıldığı tarihte yaşanacaktır. İki yaklaşım vardır. Birinci yaklaşım kâğıt olarak geri gönderimde yazılı olan bildirim tarihinin esas alınması, diğeri ise sistem tarafından otomatik olarak oluşturulan onay belgesidir. Ancak bu ihtimalde avukatlar için kanunda öngörülen süreleri kaçırmaması konusunda çok büyük bir sorumluluk riski mevcuttur. Bu konuda verilecek olan içtihatların nasıl olacağı zaman içinde görülecektir⁶⁶.

⁶³ Biallaß, s. 3495.

⁶⁴ Biallaß, s. 3496.

⁶⁵ Biallaß, s. 3496.

⁶⁶ Biallaß, s. 3496.

İkinci sorun, avukatın herhangi bir alındı onayını mahkemeye hiç göndermemesidir. Bu durumda Alman Medeni Usul Kanunu'nun 189. maddesi uygulama alanı bulabilir. Buna göre bir belgenin teslim tarihi kanıtlanamaz ise, belgenin yasaya uygun şekilde teslim edilmesi gereken kişiye veya yasaya uygun şekilde muhatap olarak kabul edilecek kimseye fiilen verildiği an tebliğ tarihi olarak kabul edilir⁶⁷. Otomatik bir "alındı teyidinin" sistemde gözükmemesine rağmen avukatın "elektronik alındı onayını" mahkemeye geri göndermemesi durumunda hangi sonuçların doğacağına ilişkin olarak iki mahkeme kararı vardır. Saarland Eyalet Bölge Yüksek İdare Mahkemesi verdiği kararda, davacının, alt derece mahkemesinin vermiş olduğu kararın içeriğine sistemdeki otomatik teyit sisteminde gözüken tarihte ulaşmış olduğuna karar vererek istinaf başvurusunu reddetmiştir⁶⁸. İkinci karar ise, Leipzig İdare Mahkemesinde yapılan sözlü yargılamaya, davacının duruşmaya usulüne uygun bir şekilde çağrıldığı halde katılmaması ve bu nedenle yokluğunda işlemlere devam edilebileceğine hükmetmesi konusu hakkındadır. Burada da mahkeme tarafından davacıya elektronik tebligat yapılmış ancak davacı tarafından "elektronik alındı onayı" mahkemeye iletilmemiştir. Dolayısıyla sorun tebligatın usulüne uygun olup olmadığı ve davacının sözlü yargılamaya katılmamasının haklı olup olmadığı noktasında toplanmıştır. Mahkeme, Alman Federal Almanya Barolar Birliği Kanunu'nun 31a/VI hükmüne göre, avukatın mahkemelerden, makamlardan ve avukatlardan gelen uygun bildirimleri alması ve derhal tarihli bir alındı teyidini vermesi gerektiğini, "elektronik alındı onayı" gönderilmese dahi alıcının belgeyi kabul ettiğini ve sistem tarafından otomatik bir alındı onayının 26 Mart 2019 saat 14.33 tarihinde oluşturulduğunu söyleyerek tebligatın ilk eline geçtiği tarihin teslim tarihi olarak kabul edilebileceğine ve bu nedenle tebligatın Alman İdari Yargılama Kanunu'nun (VwVfG)⁶⁹ 41/2 hükmündeki kanuni varsayımın⁷⁰ geçerli

⁶⁷ Biallaß, s. 3496.

⁶⁸ OVG Saarlouis, Beschluss vom 24.6.2019–2 A 140/19 (NJW 2019, 2636).

⁶⁹ Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG), In der Fassung der Bekanntmachung vom 23. Januar 2003, BGBl. I S. 102.

⁷⁰ Bu varsayımına göre, Almanya'da postane tarafından gönderilen yazılı bir idari işlem, postaneye postalandıktan sonraki üçüncü günü bildirilmiş sayılır (Alman İdari Yargılama Kanunu-VwVfG Art 41/2).

kabul edilerek tebligatın belgenin gönderilmesinden sonraki üçüncü gün (29 Mart 2019) tebliğ edilmiş sayılmasına hükmetmiştir⁷¹.

Üçüncü sorun ise, avukatın elektronik alındı onayını büyük bir gecikme ile geri göndermesidir. Lüneburg Eyalet Bölge Yüksek İdare Mahkemesi, başvuranın yetkili temsilcisinin 11.04.2019 tarihinde verilen bir karara karşı, bir aylık başvuru süresinin geçirilmesi nedeniyle reddine karar vermiştir. Bir belgenin teslim tarihi muhatap tarafından ispatlanmaz ise belge tebligatın muhataba teslim edildiği veya hukuka uygun olarak teslim edilmiş sayıldığı tarihte tebliğ edilmiş sayılacaktır. Avukat bir karara karşı kanun yoluna başvurduğunda, kanun yoluna başvurduğu karara karşı açıkça atıfta bulunuyorsa, bu, ilgilinin o kararı gerçekten aldığını ve o karar hakkında bilgisi olduğunu gösterir. Bu ise usulsüz olan tebligatın artık Alman Medeni Usul Kanunu m. 189'a göre usulüne uygun hale geldiğini gösterir. Muhatap elektronik alındı onayını 03.05.2019 tarihinde göndermiştir. Oysa bu tarihten daha önce, karara karşı kanun yoluna başvuruda bulunmuştur. Bu başvuruda da ilk derece mahkemesi kararına atıfta bulunmuştur. Dolayısıyla elektronik alındı onayının bu şekilde geç gönderilmiş olması Alman Medeni Usul Kanunu m. 189'da öngörülen varsayımını ortadan kaldırmaz. Bu nedenle başvurunun süresinden sonra yapılması nedeniyle reddi gerekir⁷².

Görüldüğü üzere Alman yargı kararlarında avukatın gönderilen tebligatları alma ve gereğini yerine getirme yükümlülüğü olduğu bu nedenle elektronik alındı onayını hiç göndermemesi yahut geç göndermesi durumunda Alman Medeni Usul Kanunu m. 189'un devreye girebileceği, bu durumda da sistem tarafından gönderilen "otomatik teyit" mesajının tebliğ tarihi olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir.

Ayrıca 01.01.2022 tarihinden itibaren Alman Medeni Usul Kanunu m. 130d hükmüne göre, mahkemelere gönderilebilecek dilekçelerin ve eklerinin elektronik yolla gönderilmesi zorunluluğu getirilecektir⁷³.

⁷¹ VG Leipzig, Urt. v. 13.5.2019 –7. Kamer, 2184/16.A, (Beck-Online Rechtsprechung-BeckRS, 2019, 10081).

⁷² OVG Lüneburg Beschl. v. 28.5.2019 – 13 ME 136/19 (BeckRS 2019, 10125).

⁷³ Kocabıyık, s. 86; Akkan, s. 47.

3. Avusturya Hukuku

Elektronik tebligat konusunda özellikle Avusturya hukuku öncü bir rol oynamıştır⁷⁴. Bu konuda en önemli gelişme 01.03.2004 tarihinde yürürlüğe giren Avusturya e-devlet Kanunu olup bu Kanun'la Avusturya Hükümeti, genel olarak e-devlet projelerinin çerçevesini çizmiş ve daha sonra bu temelden hareketle daha ayrıntılı konular olan e-tebligat ve e-ödeme gibi projelere başlamıştır⁷⁵.

Avusturya hukukunda elektronik tebligata ilişkin temel normlar Avusturya Mahkemeler Organizasyonu Kanunu⁷⁶ ile Avusturya Tebligat Kanunudur. Avusturya Mahkemeler Organizasyon Kanunu'na, elektronik işlemlere ve elektronik tebligata ilişkin olarak 01.08.1989 tarihinde yürürlüğü giren yasa ile 89a ile 89d hükümlere eklenmiştir⁷⁷. Bu hükümlere yönelik olarak çeşitli tarihlerde bazı değişiklikler yapılmıştır.

Avusturya hukukunda, her bir vatandaş için bir kerelik e-tebligat servis sağlayıcısına ücretsiz kayıt yaptırma zorunluluğu bulunmaktadır⁷⁸. Kimlik doğrulaması ve güvenlik koşullarını sağlayan servis sağlayıcısı, elektronik tebligatın alınıp gönderilmesine ilişkin delil mekanizması da oluşturmaktadır⁷⁹. Elektronik tebligat hizmeti birtakım güvenlik ve gizlilik koşullarını sağlayan servis sağlayıcıları tarafından sağlanmaktadır⁸⁰.

Avusturya hukukunda elektronik tebligat hizmeti, ülkemizde tekel konumunda bulunan UETS hizmet sağlayıcısından farklı olarak, KEP uygulaması döneminde olduğu gibi gerekli koşulları sağlayan bir-

⁷⁴ Brändli, s. 186, Pn. 405; Tanrıkulu, Cengiz, "Türk ve Avusturya Hukukunda Elektronik Tebligat", (TBBD, 2009/85, s. 315-331), s. 323. Avusturya hukukunda elektronik tebligat ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Kodek E. George/Mayr G. Peter, Zivilprozessrecht, Wien 2011, s. 149 vd.; Brändli, s. 186, Pn. 405, 406, 407; Tanrıkulu, s. 323; Kocabıyık, s. 79-82.

⁷⁵ Tanrıkulu, s. 323.

⁷⁶ Gerichtsorganisationsgesetz-GOG, 27.11.1896, RGBI.Nr.217/1896 (<https://www.jusline.at/gesetz/gog/paragraf/zitierhinw>, E.T. 28.04.2021).

⁷⁷ RIS-BGBl-Bundesgesetzblatt(Resmi Gazete)- 21.07.1989, Nr. 343/1989.

⁷⁸ Tanrıkulu, s. 324.

⁷⁹ Kocabıyık, s. 80; Tanrıkulu, s. 324.

⁸⁰ Kocabıyık, s. 81.

den fazla servis sağlayıcısı eli ile yürütülmektedir⁸¹. Bu nedenle alıcının, tebligat hizmet sunucusuna birden fazla adres bildirilebilme imkânı vardır. Birden fazla adres bildirmiş ise, elektronik bildirim bütün bu adreslere tebliğ edilmek zorundadır. Ancak tebligat süresinin hesaplanmasında en erken gönderilen esas alınacaktır⁸².

1982 tarihli Zustellgesetz⁸³ (Avusturya Tebligat Kanunu-ZustG), elektronik tebligat imkânını ikili bir tasnife tutmuştur⁸⁴. Bu Kanun'a göre düzenlenenlerin ilki "*Tebligat Hizmet Sağlayıcısı tarafından Delil Kayıtlı Tebligat* (Avusturya Tebligat Kanunu m. 35)", ikincisi ise "*Tebligat Sistemi Tarafından Delil Kayıtsız Tebligat* (Avusturya Tebligat Kanunu m. 36)"tır. Söz konusu usuller arasındaki fark, öncelikle delil niteliğini haiz bulunan elektronik tebligat sisteminde kendisine elektronik tebligat gönderilen muhatabın tebligata erişiminden önce vatandaşlık kartına ilişkin kimlik bilgilerinin teyidinin istenmesi hususundadır. Bunun yanı sıra belgelerin servis sağlayıcısı tarafından saklanma süresi, muhataba iletilmesine yönelik prosedürler gibi hususlarda da farklılıklar yer almaktadır⁸⁵.

Avusturya hukukunda, adli merciler ile son kullanıcılar arasında evrak akışını düzenleyen ERV (elektronischer Rechtsverkehr-Elektronik Hukuki Yazışma Sistemi) sistemi, ülkemizde mevcut olan UYAP sistemine benzetilebilir. Söz konusu sisteme Kanun kapsamında yer alanların dâhil olması ve tebligatlar da dâhil olmak üzere tüm yazışmaların bu sistem üzerinden yapmaları zorunludur⁸⁶.

⁸¹ Tanrıkulu, s. 326; Kocabıyık, s. 81.

⁸² Tanrıkulu, s. 328.

⁸³ Ulaşmak için bkz. https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Erw&Dokumentnummer=ERV_1982_200: (ET. 10.02.2021).

⁸⁴ Kocabıyık, s. 82.

⁸⁵ Kocabıyık, s. 81.

⁸⁶ Bu kişiler, avukatlar, noterler, kredi ve finansa kurumları, sigorta şirketleri, sosyal sigorta sağlayıcıları, emeklilik kuruluşları, inşaat çalışanları kıdem tazminatı sandığı, eczacılık Maaş Sandığı vs. şekline sınırlı bir şekilde sayılmış ve burada yer almayan kişilerin sisteme katılımlarının zorunlu olmadığı, bunların birlikte dilerlerse sistemden faydalanabilecekleri belirtilmiştir [Avusturya Mahkemeler Organizasyon Kanunu -Gerichtsorganisationsgesetz (GOG), Art. 89c/5; Kodek/Mayr, s. 149, Pn. 278; Brändli, s. 186, Pn. 405; Kocabıyık, s. 82, dn. 187].

Elektronik tebligat sistemi tarafından iletilen gönderilerin ulaşılmış sayılacakları tarih delil niteliği taşıyan ve taşımayan tebligatlar için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Buna göre, delil niteliği taşıyan tebligat türünde, tebligatın iki hafta boyunca muhatabın erişimini için hazır halde tutulacağı ve okunduğu gün ulaşılmış sayılacağı; delil niteliği taşımayan tebligat türünde ise tebligatın muhataba varması ile hüküm ve sonuçlarını doğuracağı belirtilmiştir⁸⁷.

4. İngiliz Hukuku

İngiliz hukukunda, kazaî tebligatların yapılabilmesi için adres bildirilmesi gerekmektedir. Civil Procedure Rules (CPR) §6.23 beşinci fıkraya hükmüne elektronik yolla tebliğ ancak tarafın açık bir kabulüne bağlıdır. Elektronik posta adresinin veya elektronik kimlik adresinin verilmesi ve açık rıza gösterilmesi elektronik tebligatı mümkün kılmaktadır⁸⁸.

İngiliz hukukunda UETS'ye benzer tek bir elektronik tebligat sistemi bulunmamaktadır. Muhataplar elektronik posta adresi veya akredite edilmiş servislerden elektronik kimlik adresi olarak elektronik tebligat adresi oluşturabilmektedir⁸⁹. CPR §6.26 elektronik tebligatta tebliğ edilmiş sayılmaya ilişkin kural getirmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, elektronik tebligat bir iş günü saat 16.30'dan önce gönderilmişse o gün; diğer durumlarda ise elektronik tebligatın gönderildiği gün sonrası ilk iş günü tebliğ edilmiş sayılmaktadır⁹⁰. İngiliz hukukunda kazaî tebligatlar ile tarafların mahkemelere elektronik belge sunma usulü ayrı ayrı düzenlenmektedir.

C. DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER

Mevzuatımızda elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayılması kuralı bulunmaktadır (TK m.7/a, ET Yön. m. 9/6). Bu kuralın elektronik tebligat mesajının muhatap tarafından daha önce açılmaması durumunda uygulanmasında bir tar-

⁸⁷ Kocabıyık, s. 82.

⁸⁸ Kocabıyık, s. 89; Yamakoğlu/Altoprak, s. 31.

⁸⁹ Yamakoğlu/Altoprak, s. 32.

⁹⁰ Bu hususa ilişkin örnekler CPR §6A.10.1-7 arasında verilmiştir. Bu yönde bkz. http://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/part06/pd_part06a#10.1: (ET. 10.02.2021).

tışma doğmayacağı açıktır. Ancak elektronik tebligatın ulaştığı tarih ile beşinci gün doluncaya kadarki süre içerisinde muhatap tarafından açılması durumunda hukuki sonucun ne olacağına ilişkin doktrinde tartışma bulunmaktadır.

Doktrinde bir görüşe göre, kural olarak elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci gün sonunda tebligatın yapılmış sayılmasının gerektiği ifade edilmiştir. Ancak bu görüşe göre, muhatabın, tebligatın yapılmış sayıldığı tarihten daha önce elektronik tebligatı açtığı tespit edilebilirse, elektronik tebligatın açılma anının tebliğ tarihi olarak kabulü gerekir⁹¹. Bu görüş dayanağını elektronik tebligat adreslerinde muhataba iletilen tebligatın delil kayıtlarının oluşturulmasından ve bu bilgilere ulaşılabilmemesinden almaktadır. Tebligatın asıl amacının muhatabı bilgilendirmek olması nedeniyle bu görüşe göre, ayrıca beş günlük sürenin geçmesinin beklenmesine gerek olmamalıdır. Buna ek olarak da bu düzenlemenin amacından hareket edilip muhatabın elektronik tebligat adresini her gün kontrol etmesinin beklenemeyeceği gerekçesiyle bu hükmün konulduğu belirtilmiştir. Bu sebeple tebliğ edilmiş sayılacağı tarihten önce muhatabın elektronik tebligatı açmasının tebliğ anı bakımından hukuki sonuç doğurması gerektiği belirtilmektedir⁹².

Doktrindeki bir başka görüşe göre ise, elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayılacağı kuralı dışında bir tarihin tebliğ anı olarak kabulü mümkün değildir⁹³. Çünkü tebligat mevzuatında bu kural dışında bir belirleme yapılmamaktadır. Bu kuralın dışındaki, öğrenme tarihi, açılma tarihi gibi tarihlerin tebliğ

⁹¹ Tanrıver, Süha, Medeni Usul Hukuku, C. I, 2. B., Ankara 2018, s. 457; Yardımcı, s. 26-27; Özbay/Yardımcı, s. 34.

⁹² Yardımcı, s. 26-27.

⁹³ Akkan-Yeni Düzenlemeler, s. 164; Akkan- Elektronik Tebligat, s. 81; Börü, s. 212; Atalı/Ermenek/Üçüncü, s. 79; Budak, Ali Cem/Karaaslan, Varol, Medeni Usul Hukuku, 4. B., Ankara 2020, s. 131; Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel, Medeni Usul Hukuku, 6. B., Ankara 2020, s. 190; Muşul, s. 141; Kocabıyık, s. 146; Ruhi/Ruhi, s. 54; Acar, Ayşe Ece, "Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi'nde Tutulan Delil Kayıtlarının İspat Kuvveti ve Bu Kayıtların Aksinin İleri Sürülmesi", (KHÜHFD, 2020/8/1, s. 73-88), s. 77; Meriç/Arslanpınar Tat/Işık/Korkmaz/Özkan Kızıllı, s. 186-190; Küçük, Tunga, Alper, "Yargı Kararları Işığında Elektronik Tebligatın Yapılmış Sayılacağı Tarihin Belirlenmesi", (Terazi Hukuk Dergisi, C.16, S. 179, Temmuz 2021, s. 1319-1327), s. 1325; Aksakal, s. 276.

tarihi olarak kabul edilemeyeceği kabul edilmektedir. Bu görüşe göre UETS sisteminde delil kayıtlarının tutulması sonucunda elektronik tebligat mesajının açıldığı tarihin tespiti mümkündür. Bu kayıtlar, muhatabın başkalarının zararına yaptığı işlemlerde kötü niyeti olduğunun ispatında kullanılabilir⁹⁴.

Doktrindeki bir başka görüşe göre ise, olan hukuk bakımından elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayılacağı ancak olması gereken hukuk bakımından elektronik tebligatın açılmış ve okunmuş olması durumunda muhatabın tebligatı öğrendiği varsayılarak elektronik tebligatın tebliğ edilmiş sayılacağına yönelik düzenleme yapılması gerektiği yolundadır⁹⁵.

Doktrindeki bir diğer görüşe göre ise, tebligatın amacı düşünüldüğünde, olması gereken hukuk bakımından, hükümde belirtilen beş günlük sürenin, “beş (veya üç) iş günü” olarak değiştirilmesinin uygun olacağı yolundadır⁹⁶.

D. UYGULAMADAKİ DURUM

Tebliğat Kanunu'nun 7/a maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen elektronik tebligatın tebliğ anına ilişkin kuralın uygulamadaki durumunu bölge adliye ve idare mahkemesi kararlarına ve yüksek mahkeme kararlarına değinerek ele almak mümkündür.

Bölge adliye mahkemesi kararları incelendiğinde, tebliğ anı olarak genel olarak elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunun tebliğ tarihi olarak kabul edildiği görülmektedir⁹⁷. Ancak Gazi-

⁹⁴ Akkan- Elektronik Tebligat, s. 81, dn. 115.

⁹⁵ Börü, s. 211-212.

⁹⁶ Yılmaz, Ejder/Çağlar, Tacar, Tebligat Hukuku, Ankara 2013, s. 122.

⁹⁷ “...11.01.2011 tarihinde yürürlüğe giren "Elektronik tebligat" başlıklı 7/a maddesi ise; “Tebliğata elverişli bir elektronik adres vererek bu adrese tebligat yapılmasını isteyen kişiye, elektronik yolla tebligat yapılabilir. Anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere elektronik yolla tebligat yapılması zorunludur. Birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre elektronik yolla tebligatın zorunlu bir sebeple yapılamaması hâlinde bu Kanunda belirtilen diğer usullerle tebligat yapılır. Elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır.” hükmünü içermektedir. Dosya kapsamına göre, mahkemenin gerekçeli kararı, elektronik tebligat yöntemiyle davacılar vekili Av. ...'nin tebligat alanına (hesabına) 03/05/2019 tarihinde başarılı şekilde ulaştığı, "elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen be-

antep Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesinin vermiş olduğu bir kararda, Anayasa Mahkemesinin kararı gerekçe gösterilerek elektronik ortamlarda yapılan tebligatlarda tebligatın muhatap tarafından açılıp okunması durumunda istinaf süresinin o tarihten başladığına hükmetmiştir⁹⁸. Bir bölge idare mahkemesi ise vergi dava dairesi kararında, görülme anının ispatının davalı idarede olduğuna değinilmiştir⁹⁹.

şinci günün sonunda yapılmış sayılır" hükmü uyarınca belirlenen süre sonunda kararın 08/05/2019 tarihinde tebliğ edilmiş sayıldığı, hükmün davacı tarafından İİK.nun 293/2.maddesi gereğince en geç 20/05/2019 (Pazartesi) mesai bitimine kadar istinaf edilmesi gerekirken 23/05/2019 tarihinde (Perşembe) 10 günlük yasal süre dolduktan sonra istinaf edildiği, istinaf talebinin süresinde olmadığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak yukarıda yapılan açıklamalar ışığında istinaf başvurusu süresinde yapılmadığından..." (İst. BAM 17. HD, T. 12.03.2020, E. 2019/2432, K. 2020721: Kazancı Mevzuat). Bu yönde kararlar için bkz. İst. BAM 17. HD, T. 02.06.2020, E. 2020/920, K. 2020/933: Legalbank; İst. BİM 5. İDD, T. 07.07.2020, E. 2020/907, K. 2020/1103: Kazancı Mevzuat.

⁹⁸ Gaziantep BAM, 2. HD, E. 2020/666, K. 2020/794. Kararda ayrıca karşı oyda mevcuttur. Karşı oya göre, Anayasa Mahkemesi kararı sadece bireysel başvuru yoluna münhasır olup mevcut olayda uygulanamaz. Bu nedenle istinaf isteminin iki haftalık yasal sürede yapıldığının kabulü gerekir (Bu karar yayımlanmamıştır. Naklen; Küçük, s. 1323, dn. 43).

⁹⁹ "...Elektronik tebligat, bilgisayar ortamında yazılı evrakın, internet üzerinden, e-posta yoluyla iletilmesi olduğuna göre e-tebligat mesajı, tebliğ edilecek içerik veya diğer ekli dokümanlardan oluşan tebligat mesajının tümünün gönderici tarafından güvenli elektronik imza ile imzalanmış halini ifade etmekte, e-tebligat zarfı ise, e-tebligat mesajını içeren, gönderici ve idare tarafından güvenli elektronik imza ile imzalanmış ve zaman damgası eklenmiş paket olmaktadır. Buradan; e-tebligat sisteminde, muhatabın e-posta adresine iletilip iletilmediği, iletildiyse ne zaman iletildiğinin belgelendirilebilmesi gerekmektedir. Elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağına göre, sürelerin tespiti ve kontrolü açısından alındı bilgisinin teyit edilmesi ile birlikte muhatabınca görüldüğünün yahut görülmüş sayıldığı durumların ispatı gerekmektedir. Aksi kabul, tebligattan varılmak istenen amaçla bağdaşmayacaktır. Bu durum; tebliğ memurunun imzasını içeren mazbata yerine, gönderildi ve alındı bilgilerinin geçeceği düşünüldüğünde, daha da önem arz etmektedir. Tebligatı çıkaran merciin internet yoluyla tebligat yapmasıyla eş zamanlı olarak muhatabın cep telefonuna tebligatı bulunduğu dair mesaj atılması; muhatabın e-posta adresinde yer alan ve tebligat teşkil eden e-postayı açmasıyla eş zamanlı olarak tebligatı çıkaran mercie tebligat alındı bilgisinin ulaşması "belgelendirme" fonksiyonu açısından önem taşımaktadır. Keza muhatabın sistemde kayıtlı olan adresine e-tebligat yapıldığına dair gönderildi, iletildi ve alındı kayıt ve mesajları, tebliğ mazbatasının yerini almaktadır. Bu durumların hukuki süreç içerisinde ve buna uygun olarak varlık kazandığını ispat, tebliği çıkaran mercie ait olup yargılamada somut olay adaletine yaklaşılabilmesinin de ön koşuludur.- Konu ile ilgili olarak yürürlüğe gi-

Yargıtay kararları incelendiğinde, ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayılacağı yönünde kararlar çoğunlukla verilmiştir¹⁰⁰. Danıştay da bu yönde kararlar vermektedir¹⁰¹. Ancak Yar-

ren 456 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğ'de, olay kaydı; elektronik tebligat hizmetinin verilmesi esnasında meydana gelen tüm bilişim sistemi işlem kayıtları olarak tanımlanmış, vergi dairesinin ise muhataplara 213 Sayılı Kanun hükümlerine göre tebliğ edilecek evrakı düzenleyen daireyi ifade edeceği belirtilmiştir. Dairemizce verilen ara kararında, davacı tarafından, internet vergi dairesi bünyesinde oluşturulan tebliğe elverişli elektronik ortama (elektronik tebligat adresine, yani internet vergi dairesi sistemine) giriş yapıp yapılmadığı ve bilgilendirme mesajlarıyla ilgili tüm olay kayıtlarının gerekirse ilgili birimlerden temini suretiye gönderilmesi istenilmiş olmasına rağmen davalı idarece, tebligattan varılmak istenilen amacı gerçekleştirmeye matuf olarak başka bir ifadeyle muhatabın bilgilendirildiği ile bu bilgilendirmeyi ispata yarar belgeler dosyaya ibraz edilmemiş, vergi/ceza ihbarnamelerinin e-tebliğini gösterir ekran görüntülerinin gönderilmesiyle yetinilmiş, alındı kayıt veya mesajlarına ilişkin bir belge dosyaya sunulamamıştır.- Hal böyle olunca, davaya konu ihbarnamelerden daha önceki bir tarihte haberdar olunduğu ortaya konulamadığından, başka bir ifadeyle, davalı idarece, davacı tarafından vergi/ceza ihbarnamelerinin görüldüğü yahut görülmüş sayıldığı durumlar ispat edilemediğinden, anılan vergi/ceza ihbarnamelerinden, dava dilekçesinde bildirilen tarih itibarıyla haberdar olunduğunun kabulü gerekmiş olup davayı süre yönünden reddeden kararın kaldırılmasına karar vermek gerekmiştir..." (İst. BİM 1. VDD, T. 28.01.2019, E. 2018/3339, K. 2019/13: Kazancı Mevzuat).

¹⁰⁰ "Davacı erkek tarafından açılan boşanma davasında, ilk derece mahkemesi tarafından davanın kabulüyle tarafların boşanmalarına, müşterek çocuğun velayetinin davacı babaya bırakılarak çocukla davalı anne arasında şahsi ilişki tesisine, davalı kadın lehine aylık 350,00 TL tedbir nafakasına karar verilmiş, karar elektronik posta ile 17/01/2019 tarihinde davalı vekiline gönderilmiş, davalı vekili tarafından tebligat aynı gün açılmış ve 04/02/2019 tarihinde istinaf dilekçesi verilmiştir.- Bölge adliye mahkemesince, elektronik ortamda yapılan tebligatlarla, tebligatın muhatap tarafından açılıp okunması halinde; istinaf süresinin o tarihten başlayacağından bahisle kadın vekilinin istinaf başvurusunun, kanuni süre geçtikten sonra yapılması nedeniyle, 6100 Sayılı HMK 352. maddesi gereğince istinaf isteminin usulden reddine karar verilmiş, verilen karar kadın vekilince temyiz edilmiştir.- Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nin 9/6 maddesi gereğince; "Elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik tebligat adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır." Buna göre; davalı kadının vekilinin elektronik posta hesabına 17/01/2019 tarihinde konulmuş olan mahkeme kararına karşı istinaf itirazı için iki haftalık yasal istinaf süresi 22.01.2019 tarihinde başlamış sayılmakla, 04/02/2019 tarihinde yapılan başvurunun süresinde sayılması gerekirken, hatalı değerlendirme ile istinaf başvurusunun kanuni süre geçtikten sonra yapıldığı kabul edilerek usulden red kararı verilmesi doğru görülmemiş ve istinaf incelemesi yapılmak üzere bozmayı gerektirmiştir." (Y. 2. HD, T. 19.11.2020, E. 2020/4705, K. 2020/5976: Kazancı Mevzuat). Aynı yönde bir başka karar için bkz. "Davacı kadın tarafından açılan nafaka arttırımı talepli davanın kısmen kabulüne karar verilmiş olup, gerekçeli karar davalı er-

gıtay'ın, elektronik tebligatın tebliğ edilmiş sayılmasına ilişkin kuralın aksine, elektronik tebligatın muhatap tarafından açılma anının esas alındığı kararları da bulunmaktadır¹⁰². Yargıtay'ın bu kararı sonrasında,

kek vekilinin elektronik posta hesabına 07.02.2020 tarihinde konulmuş, tebligat alıcısı tarafından aynı gün açılmış ve davalı erkek vekili tarafından 25.02.2020 tarihinde karar istinaf edilmiştir.- Bölge adliye mahkemesince, elektronik ortamda yapılan tebligatlarda, tebligatın muhatap tarafından açılıp okunması halinde; istinaf süresinin o tarihten itibaren başlayacağından bahisle, davalı erkek vekilinin istinaf başvurusunun, kanuni süre geçtikten sonra yapılması nedeniyle, 6100 Sayılı HMK'nun 352. maddesi gereğince usulden reddine karar verilmiş, verilen karar davalı erkek vekiline temyiz edilmiştir.- Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nin 9/6 maddesi gereğince; 'Elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik tebligat adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır.' Buna göre; davalı erkeğin elektronik posta hesabına 07.02.2020 tarihinde konulmuş olan mahkeme kararına karşı istinaf itirazı için iki haftalık yasal istinaf süresi 12.02.2020 tarihinden başlamış sayılmakla, 25.02.2020 tarihinde yapılan başvurunun süresinde sayılması gerekirken, hatalı değerlendirme ile istinaf başvurusunun kanuni süre geçtikten sonra yapıldığı kabul edilerek usulden ret kararı verilmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir." (Y. 2. HD, T. 10.11.2020, E. 2020/3716, K. 2020/5572: Kazancı Mevzuat). Aynı yönde bkz. Y. 3. CD, T. 30.09.2020, E. 2020/16165, K. 2020/12204: Kazancı Mevzuat.

¹⁰¹ "Dava, belediye encümeni kararı ile kabul edilen parselasyon işleminin iptali istemine ilişkindir. 7201 S.K. m.7/a ve Elektronik Tebligat Yönetmeliği 9. maddesinin birlikte değerlendirilmesi ile tebligatın, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı, bahsedilen beş günlük süre içinde muhatabın tebliğ edilen evrağı okumasının bir sonuç doğurmayacağı neticesine varılmakla uyuşmazlıkta davacı vekiline 25.10.2018 tarihinde ulaşan tebligat izleyen beşinci günün sonu olan 30.10.2018 tarihinde yapılmış sayılacağından..." (D. 6. Daire, T. 23.05.2019, E. 2019/13424, K. 2019/4825: Kazancı Mevzuat). Bu yönde bkz. D. 7. Daire, T. 11.01.2018, E. 2017/2383, K. 2018/78: Kazancı Mevzuat.

¹⁰² Y. 9. HD, T. 18.09.2019, E. 2019/3962, K. 2019/16152: Meriç/Arslanpınar Tat/Işık/Korkmaz/Özkan Kıdıl, s. 188. "...ilgili yönetmelik uyarınca elektronik mesajın tamamı iletilmeden delil kaydı oluşturulmamaktadır. Tebligat muhatabı tebligatı açtığında delil kaydı oluşturulmaktadır. Bakanlık düzenlemesi uyarınca delil kaydı, tebligatın alıcısı tarafından okunduğu anlamına gelmektedir. Dosya kapsamından, A...Bölge Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi 05/11/2019 tarihli ilamın davalı vekiline elektronik tebligat yolu ile tebliğ edildiği, 25/11/2019 tarihinde muhatabın tebligat adresine ulaştığı, 25/11/2019 tarihinde tebligat alıcı tarafından açılarak tebliğ edildiği, davalı vekili tarafından verilen temyiz dilekçesinin ise 10/12/2020 tarihinde dosyaya sunulduğu anlaşılmaktadır. İlam, temyiz eden davalı vekiline 25/11/2019 gününde tebliğ edilmiş, temyiz dilekçesi ise 10/12/2019'da verilmiştir. HMK'nun 361/1 maddesi uyarınca temyiz süresi iki haftadır. Kararın tebliğ tarihi ile temyiz edildiği gün gözetildiğinde iki haftalık yasal sürenin geçtiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle davalının temyiz dilekçesinin reddine karar vermek gerekmiştir..." (Y. 4

aynı daire, maddi hataya dayandığı gerekçesiyle bu kararın ortadan kaldırılmasına karar verdiği ve temyiz talebinin esasın incelemesine geçtiği görülmektedir¹⁰³.

Yargıtay'ın, elektronik tebligatın muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağına ilişkin olarak ayrıca kanun yararına bozma kararı da mevcuttur. Buna göre alt derece mahkemesi kıymet takdirine ilişkin şikâyeti yasal süre geçmesi nedeniyle reddetmiş, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 18. HD ise ilk derece mahkemesi kararının istinaf yoluna başvurulabilecek kararlardan olmadığı gerekçesiyle istinaf dilekçesinin reddine kesin olarak karar vermiştir. Bunun üzerine konu, kanun yararına bozma usulü suretiyle Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından incelenmiştir. Yargıtay 12. HD ise elektronik tebligatın muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izle-

HD., T.09/12/2020, E.2020/1187, K. 2020/4264: Kazancı Mevzuat ve ayrıca Küçük, s. 1324, dn. 49).

¹⁰³ "...Dairemizin 18.09.2019 tarihli, 2019/3962 Esas ve 2019/16152 Karar sayılı temyiz isteminin süreden reddine dair kararının, maddi hataya dayalı olarak verildiği ileri sürülerek kararın ortadan kaldırılması ve uyuşmazlığın esasına girilerek Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulmasına karar verilmesi talep olunmuştur.- ... Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi'nin 19.12.2018 tarihli kararının, temyiz başvurusunda bulunan dahili davalılar vekilinin elektronik tebligat için ayrılmış alanına 06.03.2019 tarihinde konulduğu, dahili davalılar vekilinin 15.03.2019 tarihli temyiz isteminin, 8 günlük temyiz süresinin geçtiği ve temyiz tarihinin 19.03.2019 olduğundan bahisle Dairemizce reddedildiği anlaşılmaktadır.- 19.01.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6099 Sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değişik 7201 Sayılı Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesinde; "Tebligata elverişli bir elektronik adres vererek bu adrese tebligat yapılmasını isteyen kişiye, elektronik yolla tebligat yapılabilir.- Elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir." şeklinde düzenleme bulunmaktadır.- ... Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi kararının, temyiz isteminde bulunan dahili davalılar vekilinin elektronik tebligat için ayrılmış alanına, 06.03.2019 tarihinde konulmasından 5 gün sonra, tebliğ edilmiş sayılması gerektiğinden, dahili davalılar vekiline tebligatın yapıldığı tarih 11.03.2019 olarak kabul edilmelidir.- Dairemizce temyiz isteminin 15.03.2019 tarihinde ve yasal 8 günlük temyiz süresi içinde yapıldığı hususunda maddi hata yapılarak, temyiz isteminin süreden reddine dair karar verilmesinin maddi hataya dayandığı anlaşılmakla;- Dairemiz 18.09.2019 tarih, 2019/3962 Esas ve 2019/16152 Karar sayılı ilamının ORTADAN KALDIRILMASINA karar verilmiştir." (Y. 9. HD, T. 03.12.2019, E. 2019/7836, K. 2019/21446: Kazancı Mevzuat); Börü, s. 211 dn. 90.

yen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağına, bu nedenle şikâyetin yasal süre içinde yapıldığına hükmetmiştir¹⁰⁴.

Anayasa Mahkemesi bir bireysel başvuruyu, başvurunun süresinde yapılmadığı gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur¹⁰⁵. Bu başvuruda başvuruçü olaşan kanun yollarını tüketmiştir. Yargıtay'ın onama kararı başvuruçünün avukatına elektronik tebligat olarak 15.01.2019 tarihinde ulaştırılmıştır. Tebligat mevzuatına göre bu gerekçeli karar, 20.01.2019 tarihinde tebliğ edilmiş sayılacaktır. Başvuruçünün avukatı, elektronik tebligat mesajını 15.01.2019 tarihinde açmıştır. Bireysel başvuru da 15.02.2019 tarihinde yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin beşinci fıkrasında "*Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.*" şeklinde düzenleme yer aldığına ve başvuruçünün avukatının elektronik tebligat mesajını açmasının öğrenme olarak nitelendirileceğine karar vermiştir. Buradan hareketle, özel olarak öğrenme tarihinin düzenlenmesi durumunda öğrenme anının tebliğ anı kabul edilebileceği söylenebilecektir¹⁰⁶.

E. GÖRÜŞÜMÜZ

Elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılması kuralı, daha önce muhatabın elektronik tebligat mesajını açmasından etkilenip etkilenmeyeceğine ilişkin bir cevap verilirken öncelikle tebligat hukukunun temel haklarla ilişkisi ve özellikleri ele alınmalıdır.

¹⁰⁴ "Somut olayda, şikayete konu bilirkişi raporunun şikayetçi vekiline e-tebligat yolu ile tebliğ edildiği, tebligatın 17/7/2019 günü saat 07:36'da hesaba başarılı bir şekilde konulduğu, 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesine göre elektronik yolla tebligatın muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı, yine Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nin 9/6 maddesinde de benzer düzenlemeye yer verildiği buna göre 17/7/2019 tarihinde hesaba konulan tebligatın 22/7/2019 gününün sonunda yapıldığı dolayısıyla 29/07/2019 tarihinde yapılan şikâyetin yasal süresinde olduğu anlaşılmaktadır" (Y. 12. HD. T. 07.12.2020, E. 2020/6547, K. 2020/10225 sayılı kanun yarına bozma kararı, RG, T. 19.02.2021, S. 31400).

¹⁰⁵ AYM, T. 15.01.2020, Başvuru No. 2019/6266, Mehmet ÖZCAN Bireysel Başvuru Kararı: RG, T. 04.03.2020, S. 31058, s. 298 vd.

¹⁰⁶ Börü, s. 211-212.

Tebliğat hukuku, özellikle kazaî tebligatlar bakımından, temel hak ve özgürlüklerle sıkı ilişkili bir hukuk dalıdır¹⁰⁷. Bu haklardan ilk olarak Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkını ele alarak açıklamalar yapılabilecektir. Adil yargılama hakkı, kişilere kanuni, bağımsız ve tarafsız mahkemelerde, makul sürede, aleni olarak ve hakkaniyete uygun bir biçimde yargılama imkânının tanınmasıdır. Bu hakkın unsurları içinde yer alan makul sürede yargılama unsuru, iyi ve sağlıklı işleyen bir tebligat sistemi ile mümkündür. Tebligatın makul sürede gerçekleştirilmesiyle adil yargılama hakkı sağlanmasının kolaylaştığı söylenebilecektir¹⁰⁸. Ancak burada tebligatın makul sürede gerçekleşmesi, tam olarak en kısa sürede gerçekleştirilmesi olarak anlaşılmalıdır¹⁰⁹. Tebligat süresinin makul olması, hukukun koruduğu menfaatlerin dengelenerek gerçekleştirilmesini ifade eder. Adil yargılama hakkının içinde yer alan hakkaniyete uygun yargılama unsuru, aynı zamanda hukuki dinlenilme hakkının sağlanmasına da hizmet eder. Bu bakımdan ikinci olarak tebligatın hukuki dinlenilme hakkıyla da ilişkili olduğunu belirtmek gerekir. Hukuki dinlenilme hakkının unsurları¹¹⁰ arasında yer alan bilgilenme hakkı, tebligat hukukunun dayanağını oluşturmaktadır¹¹¹. Dolayısıyla tebligat hukukunu ilgilendiren düzenlemeler, esasında bu hakların tanınmasını ve korunmasını sağlamaktadır. Tebligat, bu hakların sağlanmasında araç konumundadır¹¹².

Tebliğat hukuku şekli bir hukuk dalıdır¹¹³. Bir başka ifade ile bu hukuk dalı, özellikle kanuni çerçevesine uygun olarak tatbik edilmesi ile hukuki sonuç doğuracaktır. Şekli hukuk kuralları bir hakka ulaşılmasını,

¹⁰⁷ Akkan- Elektronik Tebligat, s. 26; Özbay/Yardımcı, s. 17; Kurt Konca, s. 240.

¹⁰⁸ Atalı/Ermenek/Üçüncü, s. 24-25; Ruhi/Ruhi, s. 19; Özbay/Yardımcı, s. 17; Kurt Konca, s. 241.

¹⁰⁹ Bu yönde bkz. Tanrıver, s. 410.

¹¹⁰ Hukuki dinlenilme hakkı, bilgilenme hakkı, açıklama-ispah hakkı ve dikkate alınma hakkı unsurlarından oluşur (Atalı/Ermenek/Üçüncü, s. 25; Özbay/Yardımcı, s. 17).

¹¹¹ Özekes, Muhammet, Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, Ankara 2003, s. 98; Tanrıver, s. 398-399; MüKoZPO/ Häublein/Müller, Art 166, Rn. 5; Ruhi/Ruhi, s. 18, 19.

¹¹² Atalı/Ermenek/Üçüncü, s. 26; Özbay/Yardımcı, s. 17. Bu yönde bkz. Y. HGK, T. 13.05.2015, E. 2013/8-2201, K. 2015/1326: Kazancı Mevzuat.

¹¹³ Akcan/Albayrak, s. 43; Albayrak, s. 34; Ruhi/Ruhi, s. 18.

hakkın korunmasını ve tespit edilmesini sağlayan kurallardır¹¹⁴. Bu nitelik, şekli kuralların katı şekilde uygulanmasını gerektirmektedir. Tebligatın şekli hukuk içerisinde yer alması, tebligata ilişkin işlemlerin usul işlemi olarak nitelenmesine yol açacaktır ki bu nitelendirme ile de kural olarak tebligata ilişkin kuralların lafzen sıkı sıkıya uygulanmasını gerektirir¹¹⁵.

Genel anlamdaki bu açıklamalarımızdan çalışmanın konusu olan Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesinin dördüncü fıkrasındaki düzenlemeye dönülecek olursa, söz konusu düzenlemenin hukukumuzda 6099 sayılı Kanun ile girdiği görülecektir. 6099 sayılı Kanun'un Tasarısı'nın 2. maddesinde, bu hususta, "*Elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen üçüncü günün sonunda yapılmış sayılır*" şeklinde değişiklik yapılması öngörülmekteydi. O dönem hukukumuzda yeni gelecek olan elektronik tebligatın yaygınlaşması için kolaylaştırıcı hükümlerin getirildiği gerekçede ifade edilmiştir. Buna ek olarak, bu şekilde bir kuralın getirilmesi, her gün elektronik adreslerin kontrol edilemeyeceği ve başkasının da bu adreslere erişim sağlayamayacağı gerekçelerine dayanmaktadır. 6099 sayılı Kanun Tasarısı'nda Hükümet'in teklif ettiği metinde süre "*üç gün*" iken sürenin kısa olduğu ve tebellüğ edenler açısından sorunlara yol açmaması gerektiği gerekçeleriyle TBMM Adalet Komisyonu'nda bu süre değiştirilerek "*beş gün*"e çıkarılmıştır.

Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesinin dördüncü fıkrasındaki elektronik tebligatın yapılmış sayılmasına ilişkin kural ile aynı doğrultudaki Vergi Usul Kanunu'nun 107/a maddesinin ilgili hükmünün anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'nde itiraz yoluna konu olmuştur. İtiraz yoluna başvuruda, düzenlemede tebligatın açılma anının yer almaması, düzenlenen sürenin kısa olması nedeniyle düzenlemenin eşitlik ilkesine, temel hakların sınırlanmasına ve hak arama hürriyetine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi söz konu-

¹¹⁴ Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim/Erdoğan, Ersin, Medeni Usul Hukuku, 3. B., Ankara 2020, s. 6.

¹¹⁵ Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 14; Özbay/Yardımcı, s. 17.

su düzenlemeyi, anayasaya uygun bularak itirazı reddetmiştir¹¹⁶. Kanun koyucunun süreyi tayin ederken tercihte bulunabileceğini kararında belirtmiştir.

Kanaatimizce, Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı kuralı, olan hukuk bakımından, açılma anı veya öğrenme anı dikkate alınmaksızın uygulanmalıdır. Mevcut Kanun ve Yönetmelik hükümleri göz önüne alındığında, elektronik tebligat muhatapça açılıp okunsa dahi, elektronik tebligatın tebligat adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılması gerekir. Çünkü ilk olarak Kanun'da buna ilişkin bir varsayım kabul edilmiş olup aksinin ispat edilerek tebliğ tarihinin okunma tarihi olarak kabulü mevcut hükümler çerçevesinde mümkün değildir¹¹⁷.

İkinci olarak tebligatın adil yargılama ve hukuki dinlenilme hakkını sağlayan bir araç olduğu göz önüne alınarak bir yorum yapılabilir. Tebligat, temel hak ve özgürlüklerin sağlanması için aracılık etmektedir. Dolayısıyla elektronik tebligatın açılmasıyla tebliğin gerçekleştiği söylenecek olursa, yorum yoluyla, birtakım hakların sınırlandırılması gündeme gelebilir. Anayasa'nın 13. maddesine göre "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir...*". Açılma anının hukuki sonuç doğuracağı mevcut düzenlemelere rağmen kabul edilirse hem bilgilendirme hakkının sınırları bu yorumla daraltılmış olur. Hem de tebliğden sonra hukuki dinlenilme hakkının diğer unsurlarına ilişkin hakların da etkilenmesi söz konusu olur¹¹⁸. Örneğin 01.02.2021 tarihinde kendisine dava dilekçesini içeren bir elektronik tebligat mesajı ulaşan avukat, mevcut düzenlemelere göre aynı gün mesajı UETS üzerinden açsa dahi, 06.02.2021 tarihinde öğrenmiş olacaktır. Bu süreç aslında bilgilendirme hakkının sınırlarını çizmektedir. Açılma anına yorum yoluyla hukuki sonuç bağlayarak bu hak daraltılmamalıdır. Bunun yanı sıra 22.02.2021 tarihine kadar cevap dilekçesi verebilecek olan bu avukatın,

¹¹⁶ Karar için bkz. AYM, T. 19.09.2019, E. 2018/144, K. 2019/72: RG, T. 26.11.2019, S. 30960, s. 31 vd.

¹¹⁷ Akkan- Elektronik Tebligat, s. 81.

¹¹⁸ Bu yönde bkz. Özkes, s. 100.

hukuki dinlenilme hakkı da sınırlanmış olmaktadır. Çünkü açılma anının kabul edilmesiyle cevap dilekçesi verme süresi 15.02.2021 tarihine kadar gerilemektedir¹¹⁹. Bu şekilde bir sınırlamanın, kanaatimizce, ancak makul şekilde kanuni düzenlemeyle yapılması gerekir.

Üçüncü olarak şekli hukuk kurallarından olan tebligata ilişkin kurallar, kural olarak lafza bağlı uygulanmalıdır. Çalışmanın konusu bakımından kanun koyucunun bir tercihi söz konusudur. Bu husus bir eksiklik değildir ve yorum yoluyla hukuki sonuç getirilemez. Bu konuda ancak olması gereken hukuk bakımından öneriler getirilebilir.

Dördüncü olarak şayet açılma tarihi tebliğ tarihi olarak kabul edilecek olursa, muhataplar, tebligatın kimden geldiğini gördüğü için bileerek tebligat mesajını açmama yoluna gidecektir¹²⁰. Bu durumda tebligatı açıp okuyanlar ile bilerek açıp okumayanlar arasında tebliğ tarihi arasında tebligatı açıp okuyanlar aleyhine bir fark yaratılmış olacaktır. Bu ise bir süre sonra, elektronik tebligatların söz konusu beş gün içinde okunmamasına yol açacaktır. Klasik tebligatlarda muhataplar, tebligat evrakını almak zorunda olup tebligatın kim tarafından gönderildiğini tebligatı aldıktan sonra öğrenmektedirler. Bu nedenle de tebliğ gönderen kurum veya kişiye göre tebligat evrakını almaktan imtina edememektedirler. Oysaki elektronik tebligatlarda tebliğ gönderen kurum belli olduğu için muhataplar çoğu kez içeriğini tahmin ettikleri için bilerek tebligatı açmama okumama yoluna gideceklerdir. Bu durumda okunma tarihinin tebliğ tarihi olarak kabul edilmesindeki amaç da zaman içinde anlamını yitirecektir. Bu nedenle doktrindeki ayrıca açılma/okunma tarihinin tebliğ tarihi olarak kabul edilmesine ilişkin olarak yasal düzenlemelerin değiştirilmesi önerisinin de sonuç doğurmayacağı düşüncesindeyim¹²¹.

Ayrıca açılma/okunma tarihinin tebliğ tarihi olarak kabul edilmesi, özellikle borçlu ile alacaklı arasında menfaat çatışmasının yoğun olarak yaşandığı ve alacaklılar arasında da son derece ağır bir rekabetin olduğu, bazı durumlarda saatlerin bile önemli olduğu icra ve iflas hukukunda birçok sorunlara yol açacaktır. Örneğin ödeme emrinin tebliğini elektro-

¹¹⁹ Bu yönde bkz. Akkan- Elektronik Tebligat, s. 83.

¹²⁰ Bu yönde bkz. Kurt Konca, s. 263; Kocabıyık, s. 151.

¹²¹ Bu öneri için bkz. Börü, s. 212.

nik ortamda alan borçlu şirket, ödeme emrini gönderen alacaklısının kim olduğunu görmesi nedeniyle bunun içeriğini tahmin edebilecektir. Kendisine farklı alacaklılardan birden çok ödeme emrinin gelmesi durumunda ise içeriğin okunması durumunda itiraz süresinin okunma tarihinden itibaren başlaması, içeriği okunmayanların ise muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış olması farklı sıkıntılara yol açabilecektir. Aynı şekilde üçüncü kişilere gönderilecek olan İİK m. 89 ihbarnamelerinde de yine birçok sorun ortaya çıkacaktır. Üçüncü kişi kendisine haciz ihbarnamesinin geldiğini, gönderenin icra dairesi olması ve borçlunun da kendisini uyarması üzerine hangi borç için geldiğini de anlayabilecektir. Bunun üzerine tebligatı hiç okumadan - henüz tebliğ edilmiş sayılmayacağından- ödemeyi icra dairesine değil doğrudan borçlunun kendisine yapabilecektir. Daha sonra da tebligatın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda da icra dairesine icra takip borçlusuna karşı herhangi bir borcu olmadığını rahatlıkla ileri sürebilecek ve bu beyanı da tebliğ tarihi itibarıyla haklı olacaktır. Hatta birden fazla alacaklı tarafından aynı borçlu için İİK m. 89 ihbarnameleri gönderildiğinde, şayet okuma tarihi tebliğ tarihi sayılır ise, aralarında tercih yapma imkânı dahi olabilecektir. Netice olarak okunma tarihinin tebliğ tarihi sayılması da sorunu çözmeyecek hatta başka sıkıntılara da yol açabilecek niteliktedir.

Belirtmiş olduğumuz nedenlerle mevcut Kanun hükmü olan, tebligatın muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır hükmü belirli sorunlara yol açacağı gibi aynı şekilde elektronik tebligatın okunduğu tarihin tebliğ tarihi olarak sayılması durumu da başka sıkıntılara yol açacaktır. Yapılması gereken tebliğ tarihi için ortak bir yasal bir düzenlemenin getirilmesidir. **Getirilecek olan bu yasal düzenleme de elektronik tebligatın tebliğ edilmiş sayılacağı tarihin uzun olmaması gerekir. Bunun yanında tebliğ tarihi olarak açılma/okuma tarihini temel alan bir düzenleme de olmamalıdır. Elektronik tebligatın tebliğ edilmiş sayılacağı tarih için çok kısa ve açılma/okuma tarihini de esas almayan bir tarih belirlenmelidir.** 7101 sayılı Kanun ile elektronik tebligatın kapsamının genişletildiği düşünüldüğünde ileride elektronik tebligatın bu hükmü birçok sıkıntıya neden olacaktır. **Günümüzde cep telefonları sayesinde iletişim ve internete erişimin**

yaygınlaşması, kısa mesaj yolu ile tebligata ilişkin bilgilendirmenin yapılması ve elektronik tebligatın kapsamının sınırlı sayıda olması ve bu kapsamın en önemli parçasının da ticaret şirketleri ve profesyonel olarak meslek icra eden gruplar olduğu göz önüne alındığında, elektronik tebligatta tebligatın muhatabın elektronik posta adresine ulaştığı gün yahut en fazla elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen ertesi günün sonunda tebliğ edilmiş sayılmasına ilişkin bir düzenleme yapılmalıdır. Nitekim 28.06.2014 tarih ve 29044 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanun’un 86. ve 87. maddeleri ile 5549 sayılı Kanun’un 9. ve 13. maddelerine eklenen hükümler doğrultusunda, bu kanunlar çerçevesinde yapılan elektronik yolla yapılan tebligatlar, Tebligat Kanunu’na tabi olmaksızın, karşı tarafa ulaştıklarında tebliğ edilmiş sayılırlar.

6099 sayılı Kanun Tasarısı’nda Hükümetin teklif ettiği metinde süre “üç gün” iken sürenin kısa olması ve tebellüğ edenler açısından sorunlara yol açmaması gerekçesiyle TBMM Adalet Komisyonu’nda bu süre değiştirilerek “beş gün”e çıkartılmıştır. **Ancak zaman içinde elektronik tebligat alışkanlığının artması, daha fazla kurum ve kişinin elektronik tebligatı kullanır hale gelmesi, o gün için haklı olan gerekçenin tekrar düşünülmesini gerektirmektedir.** Netice olarak elektronik tebligatın tebliğ edilme tarihinin beş gün olmasının sorunları ile tebliğ tarihinin elektronik tebligatın ulaşma tarihi yahut en fazla elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen ertesi günün sonunda tebliğ edilmiş sayılmasına ilişkin bir kuralın kabul edilmesinin yaratacağı sorunlar arasında bir tercihte bulunulması gerekecektir. Ancak Kanun koyucunun mevcut tercihi, menfaat çatışmasının çok yoğun yaşandığı icra ve iflas hukuku alanında birçok soruna yol açma potansiyeline sahip olduğu ve halihazırda da birçok soruna yol açtığı ancak yargı kararlarına henüz yansımadağı göz ardı edilmemelidir.

SONUÇ

Tebligat Kanunu ve Elektronik Tebligat Yönetmeliği’nin elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebligatın yapılmış sayılacağını düzenleyen kuralı, olan hukuk bakımından katı şekilde uygulanması gereken bir kuraldır. Bir başka ifade ile tebligatın yapılmış sayılmasından önce elektronik tebligat mesajının UETS üzerinden açıl-

masının hukuki sonuç doğurmaması gerekir. Çünkü tebligat temel hak ve özgürlüklerle sıkı ilişkili bir hukuki kurumdur. Kanunda olmayan bir şekilde muhatabın haklarını sınırlayan bir yorumdan kaçınılmalıdır.

Tebligat hukuku şekli hukuk kurallarından oluşmaktadır. Bu kurallar sıkı sıkıya uygulanmakla hukuki sonuç doğurmaya elverişlidirler. Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesinin dördüncü fıkrasındaki bu düzenleme bir varsayım olduğundan, bu hususun aksinin ispatı olan hukuk bakımından mümkün değildir.

Tebligatın açılma anının tebliğ tarihi olarak kabul edilmesinin uygulamada doğurması muhtemel sakıncalar bulunmaktadır. Öncelikle elektronik tebligatların açılmaması suretiyle prosedürlerin kötü niyetli uzatılması söz konusu olabilecektir. Bunun dışında açılma anın kabul edilmesiyle muhataplar, örneğin bazı icra hukuku kurumlarında olduğu gibi, tebliğ anına göre hak kazanımlarının söz konusu olduğu durumlarda kötü niyetli olarak başka kişilere hak kazanımları sağlayabilirler.

Olması gereken hukuk bakımından elektronik tebligatın zorunlu olduğu kişiler nitelikleri de göz önüne alındığında ve icra iflas hukuku alanında yaşanan sorunlar düşünüldüğünde, elektronik tebligatın ulaştığı tarihin veya en fazla elektronik tebligatın ulaştığı tarihi izleyen ertesi günün sonunda tebliğ edilmiş sayılmasına ilişkin bir düzenlemenin getirilmesi düşünülmelidir.

KAYNAKLAR

- ACAR, Ayşe Ece: "Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi'nde Tutulan Delil Kayıtlarının İspat Kuvveti ve Bu Kayıtların Aksinin İleri Sürülmesi", (KHÜHFD, 2020/8/1, s. 73-88).
- AKCAN, Recep/ALBAYRAK, Hakan: Tebligat Hukuku, 3. B., Ankara 2016.
- AKKAN, Mine: "Tebligat Kanunu Çerçevesinde Elektronik Tebligat", (MİHDER, 2018/14/39, s. 23-91). (Elektronik Tebligat).
- AKKAN, Mine: "7101 Sayılı Kanun'la Elektronik Tebligat Konusunda Getirilen Yeni Düzenle-meler ve Değerlendirilmesi", (7101 Sayılı Kanun'la Konkordato ve Elektronik Tebligat Konularında Getirilen Yenilikler, Editör: Prof. Dr. Muhammet Özkes, İstanbul 2018, s. 149-169). (Yeni Düzenlemeler).
- AKSAKAL, Abidin, Zeynel, "Beşinci Günden Önce Açılan Elektronik Tebligatın Tebliğ Tarihi", (TAAD, Y.11, S. 43, Temmuz 2020, s. 265-282).
- ALBAYRAK, Hakan: Tebligat Hukuku, Ankara 2021.
- ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR AYVAZ, Se-ma/HANAĞASI, Emel: Medeni Usul Huku-ku, 6. B., Ankara 2020.
- ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ERDOĞAN, Ersin: Medeni Usul Hukuku, 3. B., Ankara 2020.
- ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ÜÇÜNCÜ, S. Hilal: Tebligat Huku-ku, 3. B., Ankara 2020.
- Berner Kommentar-ZPO, Frei Nina J: Berner Kommentar, Schweizerische Zivilprozessord-nung, (Herausgeber; Hausheer, Heinz, Walter, Peter, Hans), Bern 2012. (BK-ZPO/Yazar).
- BIALLAß, Désirée, Isabella: "Der Umgang mit dem elektronischen Empfangsbekennntnis", (NJW 2019, Heft 48, S.3495-3497), s. 3495.
- BÖRÜ, Levent: "Elektronik Tebligat", (HÜHFD, 2020/10/1, s. 183-225).
- BRÄNDLİ, Beat: Prozessökonomie im scweizerischen Recht, Stämpfli Verlag-Bern 2013.

- BUDAK, Ali Cem/Karaaslan, Varol: Medeni Usul Hukuku, 4. B., Ankara 2020.
- GASSER, Dominik/Rickli, Brigitte: Schweizerische Zivilprozessordnung (ZPO), Kurzkommentar, 2. Auflage, Zürich/St. Gallen 2014.
- KAPLAN, Yavuz: "Avrupa Tebligat Hukukundaki Gelişmeler, Düzenleme Çalışmaları Açısından Almanya Örneği ve Türk Hukuku", (AÜHFHD, 2003/52/3, s. 199-227).
- KARAASLAN, Varol: "Elektronischer Rechtsverkehr im Deutschen Recht und Überlegungen zum Türkischen Recht", (Annales XLI, N. 58, 197-217, 2009).
- KOCABIYIK, Tülü: Elektronik Tebligat, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2020).
- KODEK E. George/Mayr G. Peter: Zivilprozessrecht, Wien 2011.
- KURT KONCA, Nesibe: "Türk Hukukunda Tebligata İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri", (TBBDD, 2014/114, s. 239-274).
- KÜÇÜK, Tunga, Alper, "Yargı Kararları Işığında Elektronik Tebligatın Yapılmış Sayılacağı Tarihin Belirlenmesi", (Terazi Hukuk Dergisi, C.16, S. 179, Temmuz 2021, s. 1319-1327).
- MERİÇ, Nedim/Arslanpınar-Tat, Tuğçe/Işık, Melih/Korkmaz, D. Nurdan/Özkan-Kıdıl, Barçın: Olaylarla Tebligat Hukuku, İstanbul 2020.
- MUSIELAK, Hans-Joachim/Voit, Wolfgang: Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz Kommentar, 18. Auflage, Verlag Franz Vahlen München 2021. (Musielak/Voit/Yazar).
- MUŞUL, Timuçin: Tebligat Hukuku, 7. B., Ankara 2018.
- HÄUBLEIN, Martin, Müller, Maximilian: Münchener Kommentar zur ZPO, (Herausgeber, Rauscher, Thomas, Krüger, Wolfgang), 6. Auflage, Verlag, C.H.Beck, München 2020. (MüKoZPO/Yazar).
- Orell Füssli Kommentar-ZPO, Reto M Jenny, Daniel Jenny: ZPO Kommentar Schweizerische Zivilprozessordnung, (Herausgeber; Myriam A. Gehri, Ingrid Jent-Sørensen, Martin Sarbach), Zürich 2015. (OFK-ZPO/Yazar).

- ÖZBAY, İbrahim/YARDIMCI, Taner Emre: Tebligat Hukuku 2. B., Ankara 2020.
- ÖZEKES, Muhammet: Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, Ankara 2003.
- ROSENBERG, Leo/SCHWAB, Heinz, Karl/ GOTTWALD, Peter: Zivilprozessrecht, 18. Auflage, München 2018.
- RUHİ, Canan/RUHİ, Ahmet Cemal: Tebligat Hukuku Bilgisi, 5. B., Ankara 2019.
- STAEHELIN, Adrian: Kommentar zur Schweizerischen Zivilprozessordnung, 3. Auflage, (Herausgeber; Sutter-Somm Thomas, Hasenböhler Franz, Leuenberger Christoph) Zürich 2016.
- TANRIKULU, Cengiz: "Türk ve Avusturya Hukukunda Elektronik Tebligat", (TBBD, 2009/85, s. 315-331).
- TANRIVER, Süha: Medeni Usul Hukuku, C. I, 2. B., Ankara 2018.
- THOMAS, Heinz/PUTZO, Hans/Hüßtege, Rainer: Zivilprozessordnung, 39. Auflage, München 2018.
- TÜZÜNER, Özlem: "Elektronik Tebligatın Kalitatif Yöntemle İncelenmesi", (ABD, 2011/4, s. 137-159), (Tüzüner-Kalitatif Yöntem).
- TÜZÜNER, Özlem: "Elektronik Tebligatın Adaletin Kalitesine Katkıları", (İzm. BD. Ocak 2012, s. 60- 88), (Tüzüner-Adaletin Kalitesi).
- YAMAKOĞLU, Alya/ALTOPRAK, Serkan: "Elektronik Tebligat Türkiye, İsviçre, Almanya ve İngiltere Karşılaştırılması", (YÜHFD, 2019/XVI/1, s. 25-38).
- YARDIMCI, Taner Emre: "Yeni Elektronik Tebligat Yönetmeliği Çerçevesinde Elektronik Tebligat", (ABD, 2019/77/3, s. 1-39).
- YILMAZ, Ejder/ÇAĞLAR, Tacar: Tebligat Hukuku, Ankara 2013.